گـۆڤـاری زانـكـۆی ڕاپــەڕیــن
Journal of University of Raparin.
مجلە جامعە رابرین
E-ISSN: 2522 – 7130 P-ISSN: 2410 – 1036
This work is licensed under CC-BY-NC-ND 4.0
DOI:10.26750/Vol(12).No(2).Pape21
ڕێـكەوتـی وەرگـرتـن: 02/01/2025
ڕێكەوتی پەسەندكردن: 02/03/2025
ڕێكەوتی بڵاوكردنەوە: 29/04/2025

ڕۆڵی گوندەکانی گەرمیان لە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی باشوری کوردستاندا (1961-1991) گوندی (ئۆمەربل) بە نمونە

پەرژین جەعفەر حاجی ڕۆستەم[١] - شوان محەمەد ئەمین تەها[٢]

shwan.taha@su.edu.kur - parzahaji@gmail.com

١+٢بەشی مێژو، کۆلێژی ئاداب، زانکۆی سەلاحەدین، هەولێر، هەرێمی کوردستان، عێراق.

پوختە

ئەم توێژینەوەیە تیشك دەخاتە سەر ڕۆڵی گوندی ئۆمەربل لە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی لە باشوری کوردستاندا لە ماوەی نێوان ساڵانی(1961-1991)

ئەم گوندە بەهۆی شوێنی جوگرافی و سروشتەکەیەوە کە بە گرد و دۆڵ و دەشت و دار و باخ و باخات دەورە دراوە، پەناگەیەکی باش بوە بۆ دامەزراندنی بنکە و بارەگاکانی هێزەکانی پێشمەرگە، هەروەها بەهۆی هەستی نەتەوایەتی دانیشتوانی گوندەکەوە بەشێکی زۆریان بونەتە پێشمەرگە و ڕۆڵێکی دیاریان لە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی لە کوردستاندا هەبوە.

لەسەرەتای دەستپێکردنی شۆڕشی ئەیلولەوە تاوەکو ساڵی 1991 لەبەر ئەم هۆکارە چەندین جار ئەم گوندە دوچاری هێرش و پەلاماری حکومەتی عێراق بوەتەوە، بەتایبەتی لە ساڵی 1963 هێرشێکی توند لەلایەن هێزەکانی پاسەوانی نیشتیمانی (الحرس القومی) بۆ سەر گوندەکە دەستپێکرد و لە ئەنجامدا دو هاووڵاتی شەهید بون، بەم جۆرە هێرش و پەلاماری سوپای حکومەتی عێراق لە ساڵانی دواتریشدا بۆ سەر گوندەکە بەردەوام بوە بەتایبەتی لە ماوەی ساڵانی هەشتاکان چەندین شەڕ و داستانی گرنگ لەم گوندەدا ڕویداوە و بەرگرییەکی قارەمانانە لەلایەن دانیشتوانی گوندەکەوە دژی زوڵم و زۆرداری سوپای حکومەتی عێراق ئەنجامدراوە، بەڵام لە پرۆسەی شاڵاوی سێیەمی ئەنفالی گەرمیان بەهۆی بڕیار و سیاسەتی حکومەتی عێراق بەرامبەر بە وێرانکردن و ڕوخانی گوندەکانی کوردستان و (نابەرامبەری) هێز و بێدەنگی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی.

ئەم گوندەش وەك یەکێك لە گوندەکانی گەرمیان بەشێکی زۆری دانیشتوانەکەی بەر پرۆسەکە کەوتن کە ژمارەیان (263) کەس بون لە ئەنجامدا بێسەروشوێن کران و گوندەکە تەختی زەوی کرا و ژیان و ئاوەدانی تێدا کۆتاییهات تاوەکو بەرپابونی ڕاپەڕینی بەهاری 1991.

وشە کلیلەکان: گوند، ئۆمەربل، شۆڕش، پێشمەرگە، ئەنفال

The role of Garmian villages in the liberation movement of South Kurdistan (1961-1991)

(Omerbal village for instance)

Parzhin Jaafar Haji Rostam[1] - Shuan Mohammed Amin Taha[2]

[1+2]Department of History, College of Arts, Salahaddin University, Erbil, Kurdistan Region, Iraq.

Abstract
This research focuses on the role of Omerbal village in the liberation movement in South Kurdistan between 1961-1991.
This village is surrounded by hills, valleys, plains, trees, gardens and gardens, due to its geographical location and nature, has been a good refuge for the establishment of bases and headquarters of the Peshmerga forces.
Because of the national feelings of the villagers, many of them became Peshmergas and played a significant role in the liberation movement in Kurdistan.
Since the beginning of the September Revolution until 1991, the village has been attacked several times by the Iraqi government, especially in 1963, a fierce attack by the National Guard (Al-Hurs). As a result, two civilians were killed. Thus, the Iraqi government army continued to attack the village in subsequent years, especially during the 1980s, several important battles and stories in this village The villagers have made a heroic defense against the oppression of the Iraqi government army.
However, during the third Anfal campaign in Garmian, due to the decisions and policies of the Iraqi government towards the destruction and collapse of Kurdistan villages and the silence of the international community,
This village as one of the villages of Garmian, a large part of the population was affected by the process, which numbered (263) people were disappeared and the village was flattened and life and prosperity ended until it was established 1991 Spring Uprising.
keyword: Village, Genocide, Peshmarga, Revulation, Omarble.

پێشەكی:

گوندی ئۆمەربل هاوشان لەگەڵ گوندەكانی گەرمیان ڕۆڵێكی دیار و كاریگەریان لە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی لە باشوری كوردستاندا هەبوە، گرنگی ئەم توێژینەوە لەوەدایە كە بۆ یەكەمینجار كۆمەڵێك ئامار و زانیاری سەبارەت بە مێژوی گوندی ئۆمەربل و ژمارەی ئەنفالكراوانی دەخرێتەڕو، كە تاكو ئێستا بەشێوازێكی زانستی كاری لەسەر نەكراوە. هەروەها قوڵبونەوەیەكی زانستییە لەسەر مێژوی گوندی ئۆمەربل و ڕۆڵ و كاریگەری دانیشتوانەكە لە بزاڤی ڕزگاریخوازی باشوری كوردستان و هەروەها خستنەڕوی سیاسەتی توندوتیژی حكومەتی عێراق دژ بە گوندەكە و ئاشناكردنی نەوەكانی كورد بەو خەبات و قوربانیدانەی كە دانیشتوانی گوندەكە ئەنجامیانداوە و بەرامبەر بە ڕژێمە یەك لە دوای یەكەكانی حكومەتی عێراق لە پێناو سەرخستنی پرسی نەتەوەیی و داكۆكیكردن لە خەباتی نیشتیمانیدا.

سەبارەت بە ڕێبازی توێژینەوەکە بۆ نوسینی ئەم توێژینەوە هەوڵدراوە سود لە ڕێبازی (وەسفی و کرۆنۆلۆژی مێژویی، مێژوی زارەکی) وەربگیرێت و هەروەها پشت بە ستن بە سەرچاوە و چاوپێکەوتنەکان بەتایبەت ئەوانەی هاوچەرخی ڕوداوەکانن.

سەبارەت بە گرفتەکانی ئەم توێژینەوەیە، کەمی سەرچاوەی پێویست بو لەبارەی گوندەکە بۆیە هەوڵدراوە ئەم گرفتە لە ڕێگەی چاوپێکەوتنەکان لەگەڵ ئەوکەسانەی ڕاستەوخۆ لە نێو ڕوداوەکان ڕۆڵیان هەبوە و دانیشتوانی گوندەکە، یاخود پێشمەرگەی نێو ڕوداوە گرنگەکان بونە چارەسەربکرێت. فەرامۆشکردنی نوسینەوەی یاداشتەکان لەلایەن پێشمەرگەکانی ئەو گوندە گرفتێکی دیکەیە کە ڕوبەڕوی توێژەر بوەتەوە، یاخود هەندێکیان لە ژیان نەماون، یاخود بەهۆی زۆری تەمەنەوە ڕوداوە گرنگەکانی سەردەمی خۆیان لەبیرچوەتەوە، ئەمەش گرفتێکە بۆ نوسینەوەی توێژینەوەیەکی لەم جۆرە، هەروەها بەشێکی زۆر ئەو بەڵگەنامە و نوسراوانەی کە تایبەتن بە سیاسەتی توندوتیژی حکومەتی عێراق بەرامبەر بە دانیشتوانی گوندەکە یاخود چالاکی پێشمەرگەکانی گوندەکە بەشێوازێکی نهێنی بوە و زۆربەیان لەنێوبراون، یاخود ئەرشیف نەکراون.

ناوەڕۆکی ئەم توێژینەوەیە لە سێ تەوەر پێکهاتوە، تەوەری یەکەم: هەڵکەوتەی شوێنی جوگرافی گەرمیان و گوندی ئۆمەربل، تەوەری دوەم: ڕۆڵی گوندی ئۆمەربل لە شۆڕشەکانی ساڵانی 1961-1991، تەوەری سێیەم: ئەنفالی گەرمیان و گوندی ئۆمەربل.

ئەو سەرچاوانەی لەم توێژینەوەیەدا سودیان لێوەرگیراوە چەند جۆرێکن، بە زمانەکانی کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی نوسراوە، وەك بەڵگەنامە، کتێب، ڕۆژنامە، دەستنوس، هەروەها چاوپێکەوتنەکانیش بە زۆری لەگەڵ ئەوکەسانە ئەنجامدراوە کە هاوچەرخی ڕوداوەکان بون و بەشداری ڕاستەوخۆیان لە ڕوداوەکاندا هەبوە یان دانیشتوی گوندەکە بونە. وەك (حاجی جەعفەر، حاجی سەعید محەمەد، حەسەن عەلی فەرەج، سەمەد ئۆمەربلی).

تەوەری یەکەم: هەڵکەوتەی شوێنی جوگرافی گەرمیان و گوندی ئۆمەربل

یەکەم: ناوچەی گەرمیان

گەرمیان ناوچەیەکی فراوان و ستراتیژییە، بەشێکی گرنگ لە باشوری کوردستان پێکدەهێنێت، لەڕۆژئاواوە ڕێگەی نێوان کەرکوك – چەمچەماڵە، لەڕۆژهەڵاتەوە زنجیرە چیاکانی قەرەداغە، لە باشورەوە هەردو شاری کفری و کەلار و ناحیەی قادرکەرەم دەبێتە چەقی دەڤەری گەرمیان، چەندین شوێنەواری مێژوی تێدایە وەك گوندی (چەرمو) لە چەمچەماڵ و شوێنەوارە مێژوییەکانی کەرکوك و کفری (بارام،2007، 47-48)، لەڕوی هەڵکەوتەی جوگرافیەوە پێگەیەکی گرنگی هەیە لەسەر نەخشەی کوردستان و عێراق، هاوسنورە لەگەڵ ناوەڕاست و خواروی عێراق، جگەلەوەی لەڕوی چڕی دانشتوانیشەوە ئەم ناوچەیە تایبەتمەندی خۆی هەیە، بۆ نمونە پێش پەلاماری پرۆسەی ئەنفال بۆ سەر کوردستان ئەم دەڤەرە بریتی بوە لە چەندین قەزا و دەیان ناحیە و نزیکەی 400 گوند(دزەیی،2001، 114). بەشێکی گرنگی ژێرخانی ئابوری هەر سێ پارێزگای کەرکوك و سلێمانی و سەلاحەددینی پێکدەهێنا (مەلاشاخی، 2020، 19)، دەتوانین بڵێین گەرمیان چ لەڕوی جیۆسیاسیەوە چ لەڕوی ئابوریەوە خاوەن کۆمەڵێك تایبەتمەندییە بۆیە هەمیشە گۆڕەپانی ململانێی و مشتومڕ بوە لە نێوان کورد و داگیرکەراندا، دانیشتوانی گەرمیان بەشداری بەرچاویان هەبوە لە هەمو شۆڕش و جوڵانەوە سیاسی و چەکدارییەکانی باشوری کوردستان، ناوچەکە لەڕوی سامانی سروشتییەوە زۆر دەوڵەمەندە بەتایبەتی بونی ڕێژییەکی زۆر لە نەوت و گۆگرد و غاز و ....هتد، هەروەها لەڕوی سامانی کشتوکاڵی و ئاژەڵدارییەوە بەسەرچاوەیەکی گرنگی ئابوری کوردستان دەژمێردرێت.

دوەم: گوندی ئۆمەربل

ئەم گوندە دەکەوێتە دوری (15)کم لە باکوری شاری (کفری)هوە لەڕوی کارگێڕییەوە سەر بە قەزای (کفری)یە (ئینسکلۆپیدیای یەکێتیی نیشتیمانی کوردستان، 2021، 104)، لە ڕۆژئاوای گوندی (بەلەگە) لە ڕۆژهەڵاتەوە گوندی (فەتاح هۆمەر و بەکرە شەل)، لە باشورەوە گوندی (توکن) و لە باکورەوە گوندی (گۆبان عەرەب) دەوری داوە (حاجی ڕۆستەم، دەستنوس، 10). ژمارەی ماڵەکانی ئەم گوندە لە ساڵانی شەستەکان 60 ماڵ بوە(خەبات، ژ418، 1960/1/30)، بەڵام لە ساڵانی هەشتاکان زیاد بوە بۆ 120 ماڵ(ئینسکلۆپیدیای یەکێتیی نیشتیمانی کوردستان، 2021، 104) سەبارەت بەناوی ئەم گوندە لەناوی عەشیرەتەکەوە هاتوە کە عەشیرەتی ئۆمەربلە (عزاوي، 1947، 187)، چونکە سەرجەم دانیشتوانی گوندەکە لە عەشیرەتی ئۆمەربلن.

ئەم گوندە بۆ یەکەمینجار لە ساڵی 1785زایینی لەلایەن (ڕۆستەم و عومەر) ناوێك ئاوەدان دەکرێتەوە (محەمەد،1ی ئاداری2021) نەوە لە دوایی نەوە لەوێدا دەمێننەوە و بەهۆی بەپیتی خاك و ئاووهەوا کە چەندین سەرچاوەی ئاوی هەبوە کە خۆی دەبینییەوە لە (28) جۆگەی ئاوی و چەندین کانی سروشتی (فەرەج، 22ی شوباتی 2022).

کشتوکاڵ و ئاژەڵداری دو پیشەیی سەرەکی و سەرچاوەی داهاتی دانیشتوانی ئەم گوندە بوە و چەندین جۆری بەرهەمی کشتوکاڵی لەم گوندەدا بەرهەم هاتوە، وەك دانەوێڵە، بەرهەمە پاقلەمەنییەکان و چەندین جۆری سەوزە و میوە (خسرۆ، 15ی ئەیلولی 2024).

دانشتوانی گوندی ئۆمەربل جگە لە کشتوکاڵکردن پشتیان بە (ئاژەڵداری) بەستوە، بۆ دابینکردنی بژێوی ژیانی خۆیان لەدیارترین جۆرەکانی ئاژەڵ (مانگا و مەڕ و بزن) بوە. هەروەها چەندین جۆری پەلەوەریان بەخێوکردوە وەك: (مریشك و قەل و قاز و مراوی) و سودیان لەبەرهەمەکانیان وەرگرتوە(ڕەسوڵ،4ی نیسانی 2023). لەساڵانی شەستەکانی سەدەی ڕابرو بەرهەمە کشتوکاڵی و ئاژەڵدارییەکانیان سەرچاوەی داهاتی گوندەکە و بازاڕی شاری کفری بوە، هەروەك لە لاپەڕەکانی ڕۆژنامەی (خەبات) لە دەقی داواکاریی دانیشتوانی گوندەکەدا بڵاوکراوەتەوە، کە تێدا چەند داواکارییەکیان ئاراستەی دامودەزگاکانی حکومەتی عێراق کردوە بەتایبەتی بۆ سەرۆك وەزیران (عەبدولکەریم قاسم-1914-1963)، لە دیارترین داواکارییەکانیان:

یەکەم: دروستکردن و چاکردنەوەی ڕێگەی هاتوچۆی گوندەکە لەگەڵ شاری کفری. بەهۆکاری ئەوەی گوندەکە تاکە سەرچاوەی دابینکردنی میوەی وەرزی شاری کفرییە.

دوەم: دروستکردنی بنکەیەکی تەندروستی بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشەکان و حاڵەتی لەناکاو کە لە گوندەکەدا ڕودەدات.

سێهەم: دروستکردنی بینای قوتابخانەیەکی نوێ بەهۆی ئەوەی بەشێکی زۆر لە قوتابیانی گوندەکە لە خوێندن دورکەوتونەتەوە بەهۆی خراپی بینای قوتابخانەکە(خبات "جريده" ع(418)، 1961/1/30).

تەوەری دوەم:

ڕۆڵی گوندی ئۆمەربل لە شۆڕشەکانی کورد لە ساڵانی 1961-1991

بەهۆی هەستی نەتەوایەتی و هەڵکەوتەی جوگرافی گوندەکە هەمیشە ئەم گوندە لانکەی هێزە چەکدارەکانی پارتە سیاسییەکانی باشوری کوردستان بوە و یەکێك بوە لەو گوندانەی جێگەی متمانەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بوە، بۆیە بۆ ئەنجامدانی

چالاکییەکانیان لە سنوری قەزای کفری و هەروەها بۆ پشودان و کۆبونەوەکانیان لەم گوندەدا ماونەتەوە و بەشێکی زۆری دانیشتوانەکەشی بونەتە پێشمەرگە لە نێو پارتە سیاسییەکانی ئەو قۆناغەدا(ئۆمەربلی،1ی ئایاری 2024).

دوای سەرهەڵدانی شۆڕش لە 11ی ئەیلول 1961 بە ڕێبەرایەتی مستەفا بارزانی (بارزانی، ب3، ب1،2020، 11) حکومەتی عێراق کەوتە لەناوبردنی گوندەکانی کوردستان بەپێی ڕۆژنامەی (دەیلی وۆرکەر)ی ئەمەریکی باس لە هەوڵەکانی حکومەتی عێراق دەکات بۆ لەناوبردنی شۆڕش لە باشوری کوردستان بۆ ئەو مەبەستەش پارەیەکی زۆری تەرخانکرد، کە لە ڕێگای بەرکارهێنانی هێزی سەربازییەوە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی شۆڕش بخاتەوە ژێر دەسەڵاتی حکومەتی ناوەند بۆ ئەم مەبەستەش چەکی قورسی بەکارهێناوە بۆ لەناوبردنی گوندەکانی کوردستان و کوشتنی هەزارەها هاووڵاتی سڤیلی کورد(Daily worker"News Paper"Nember, EQ 1015/83(C)13 february1963/,Daily worker"News Paper" Nember, EQ 101583(e), 16 February 1963)، بەپێی بەڵگەنامەیەکی باڵیۆزخانەی بەریتانیا لە عێراق ئاراستەی حکومەتی وڵاتەکەی کردوە باس لە تاوانکارییەکانی حکومەتی عێراق دەکات بەرامبەر هاووڵاتیانی کوردستان بە هەزاران هاووڵاتی سڤیل بونەتە قوربانی(BRITISH EMBASSY, 10114/28/63, BAGHDAD, 26February,1963) دانیشتوانی ئەم گوندەش بەشێك بونە لە خەباتی چەکداری لەو شۆڕشەدا، بنکەیەکی پارتی دیموکراتی کوردستان لەگوندەکەدا بونی هەبوە لەلایەن(سابیر فەقێ مستەفا) سەرپەرشتیکراوە و چەندین کەسی گوندەکە پێشمەرگە بونە دیارترین ئەو کەسانەی پەیوەندیان بە شۆڕشی ئەیلول کردوە(شەوکەوت محەمەد ئەمین خەسرۆ، حەیدەر حاجی ڕۆستەم، جەعفەر حاجی ڕۆستەم، حاجی سابیر ئەمین کوێخا، حاجی مەجید سەمین توکن، حاجی ڕەشید حاجی فەرەج، محەمەد ڕۆستەم ئیبراهیم، عەزیز حەوا، حاجی سابیر سەمین، جەلال عەباس ئاغا، عومەر سەدە، عوسمان حەسەن، ڕەمەزان عومەر تۆفیق، سەمەد فەرەج....) (حاجی ڕۆستەم، دەستنوس، 15) ئەم پێشمەرگانە لە چەندین شەڕ و ڕوبەڕبونەوەدا لەگەڵ هێزەکانی حکومەتی عێراقیدا جەنگاون، دوای کودەتای 8ی شوباتی 1963 و ڕوخانی حکومەتەکەی عەبدولکەریم قاسم و هاتنە سەر دەسەڵاتی (نەتەوەخواز و ناسری)یەکان هێزێکی چەکداریان بەناوی پاسەوانی نەتەوەیی (الحرس القومی*) پێکهێنا، ئەو هێزە دەستی کرد بە هەڵمەتێکی فراوانی دەستگرکردن و پەلاماردانی نەیارەکانی حکومەتی کودەتا، ئەمەش بوە هۆی ئەوەی ڕەوشی سیاسی بەرەو نائارامیەکی گشتگیر بچێت بەتایبەتی دوای ئەو هەڵمەتە توندوتیژییەی کە لایەن حەرەس قەومیەکان دەستپێکرد(نوري، 1991، 14)، دەکرێت بوترێ تاوانەکانی هێزەکانی ئەمن و پۆلیس و حەرەس قەومیەکان کە تا 11ی تشرینی دوەمی 1963ی خایاند بەسەردەمێکی تاوانکاری دادەنرێت لە مێژوی هاوچەرخی عێراقدا، چونکە زۆترین تاوانیان دژی ئازادیخوازانی کورد ئەنجامدا(الخفاجي،2015، 19) گوندی ئۆمەربلیش بەدەرنەبو لەم هەڵمەتە لە یەکێك لەو شەڕانەی کە لە مانگی تەموزی 1963 کە حکومەتی عێراقی هێرشێکی بۆ سەر گوندی(ئۆمەربل) بە فڕۆکە و تانك و زرێپۆش دەستپێکرد، هێزەکەی پێشمەرگە کە ژمارەیان نزیکەی (50) کەس دەبون، هەرچەندە بە ژمارە زۆر نەبون، بەڵام بەهۆی بەرزی هەستی نەتەوایەتی و ڕۆحیەتی پاراستنی خاك و زێدی خۆیان ڕوبەڕوی ئەو هێزەی حکومەتی عێراقی بونەوە و لە ئەنجامیشدا دو پێشمەرگە بەناوەکانی (هادی حاجی ڕۆستەم)، (محەمەد مەحمود) کوژراون(فەرەج،22ی شوباتی2022) و چەند پێشمەرگەیەکی دیکە بە دیلی دەکەونە دەست هێزەکەی عێراق و ڕەوانەی زیندان دەکرێن وەك: (حاجی سابیر ئەمین کوێخا، حاجی مەجید سەمین توکن، حاجی ڕەشید حاجی فەرەج)(حاجی روستم، دەستنوس، 14). سەرجەم کار و چالاکییەکانی هێزەکانی پێشمەرگە لەم ناوچەیەدا لەلایەن فەرماندەیەکی هێزەکانی پێشمەرگە بەناوی (عەزیز قازی) سەرپەرشتیکراوە (قازی، 2023، 8).

بەمجۆرە بەشێك لە دانیشتوانی ئەم گوندە لە خەباتی نەتەوایەتیدا لەنێو ڕیزەکانی شۆڕشی ئەیلولدا بەردەوام دەبن، ڕەوشی سیاسی باشوری کوردستان دوای ڕاگەیاندنی بەیاننامەی11ی ئاداری 1970 بەرەو ئارامی دەچێت و بە ماوەیەکی هێمن دادەنرێت. دانیشتوانی ئەم گوندەش بەئاهەنگگێڕان پێشوازیان لەو ڕێککەوتنامەیە کردوە و وەك دەسکەوتێکی نەتەوەیی و نیشتیمانی لێیان ڕوانیوە و ئاشتی و ئارامی باڵی بەسەر گوندەکەدا کێشاوە.

ئەو ڕەوشە سیاسییەش تا 11ی ئاداری 1974 بەردەوام دەبێت، خەباتی چەکداری لە باشوری کوردستان وەستا و گفتوگۆکان لە پێناو ڕێککەوتن و ئاشتی بەردەوام بون، بەڵام بەهۆی پابەندنەبونی حکومەتی عێراق بە بەندەکانی بەیاننامەکە و ڕاگەیاندنی یەکلایەنەی ناوچەی (ئۆتۆنۆمی کوردستان) پەیوەندییەکان تێکدەچێت و شەڕ هەڵدەگرسێتەوە(بارزانی، بە3، ب2، 2020، 153).

دانیشتوانی ئەم گوندەش، لەگەڵ هەڵگیرسانی شۆڕشی نوێدا پەیوەندی بە هێزە چەکدارەکانی ئەم شۆڕشەوە دەکەن و دەبنە بەشێك لە بەرگریکردن و ڕوبەڕبونەوە لەبەرامبەر پەلامار و هێرشەکانی حکومەتی عێراقی بۆ سەر کوردستان، لە دیارترین ئەو داستان و شەڕانەی کە لە سەردەمی شۆڕشی نوێدا پێشمەرگەکانی ئەم گوندە بەشدارییان تێدا کردوە، شەڕی (گوڵان بسکان، قەرەداغ، چەمپەڵك، کفری- سەرقەڵا، توکن- عەزیز قادر، بەکرە شەل، قۆری چای، دێ ڕەزا، فەتاح هۆمەر، قۆین پەڵك، سەید جەژنی، لەك، پیازەجاڕ)(حاجی ڕۆستەم، دەستنوس، 17) بەتایبەتی داستانی گەورەی (ئۆمەربل) کە لە لە18 ی ئاداری 1987 تۆمارکرا لەم داستانەدا هێزەکانی پێشمەرگە سەرکەوتنێکی گەورە تۆماردەکەن (ئینسکلۆپیدیای یەکێتیی نیشتیمانی کوردستان، 2021، 104-105). داستانەدا هێزەکانی پێشمەرگە سەرکەوتنێکی گەورە تۆماردەکەن بە بەشداربونی هەر یەک لە (شەهید صەباح حاجی ڕۆستەم، شەهید مەعاز حاجی روستم، ئەکبەر حاجی ڕۆستەم، حاتەم حاجی ڕۆستەم، جمهور حاجی ڕۆستەم، جەعفەر حاجی ڕۆستەم، شەهید ئەحمەد حاجی ڕەشید، شەهید فاتیح نوری دەروێش، حەسەن حەمید حمەعەلی، قاسم ئەحمەد یارە، شەهید عەلی عارف مەعروف، شەهید سەرتیپ حمە ئاغا، شەهید حەسەن ئەحمەد مەجید، شەهید هیدایەت قادر مستەفا، عەلی سەمین خولە، عەباس مستەفا، ستار ئەحمەد حەمەوەیس، جەبار ساڵح فەرەج، جەبار حاجی مەجید، جمعە مەدحەت غەفور، جەمال مەدحەت غەفور، کامەران سەعید محەمەد، زۆراب عەبدوڵڵا خاوەر، فاتیح مەلا وەهاب، ئیبراهیم ڕەشید، مەلا کەریم، محەمەد مەجید سلێمان، حەسەن قادر ساڵح، وەلید حاجی مەدحەت، نەجات حەسەن لفتی، فاتیح ئیبراهیم عەبدولقادر) لەم داستانەدا هێزەکانی ڕژێم کە سەرەڕای پاڵپشتی کردنی بە تانک و زرێپۆش کەچی تێکشکان و کشانەوە بەرەو بنکە سەربازییەکانی خۆیان و سەرجەم کەلوپەلە سەربازییەکانیان بەجێهێشت وەک (دەبابە، شۆفڵ، ناقیلە، دۆشکە، کڵاشینکۆف، جیهازی ڕاکاڵ..) (خەبات "ڕۆژنامە" ژ(6308)، دو شەممە، 412022/11). شایەنی باسە ئافرەتان ڕۆڵێکی گرنگیان لەم شەڕەدا بینیوە لە گواستنەوەی چەك و فیشەك و تەقەمەنی بۆ پێشمەرگەکان و جگە لە دابینکردنی خواردن و خواردنەوە و سەرجەم پێداویستییەکان لە دیارترین ئەو ئافرەتانەش (گەردە محەمەد ئەمین خەسرۆ، سۆبیە محەمەد عەزیز، سەرگوڵ حوسێن حەسەن، جەیران نوری دەروێش، سۆیلە هاوسەری سەباح حاجی ڕۆستەم، سەبریە مەحمود یارە، قەمر حاجی سابیر، نەزمیە هاوسەری عەلی عارف، ڕەسمیە عەلی بتار، ئاسکە ڕۆستەم، ئاواز کامل عەباس، دولبەر حەمەسەعید دارا)(ئۆمەربلی، 2023، 201)هەروەها داستانی زینانە کە لە 30ی نیسانی 1985 ڕویدا(ئینسکلۆپیدیای یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان، 2021، ل1119) دوای ئەوەی هێزەکانی حکومەتی عێراقی لە دو لاوە هێرشیان بۆ ناو گوندی (زینانە) دەستپێکرد کە پێکهاتبو لە هێزێکی پرچەك و ژمارەیەکی زۆر لەسەرباز هێرشیان بۆ سەر گوندەکە دەستپێکرد، بەڵام دوای ڕوبەڕبونەوەیەکی سەخت و بەرگرییەکی قارەمانانە لەلایەن هێزەکانی پێشمەرگە توانیان سەرکەوتن بە دەستبهێنن و هێزەکانی حکومەتی عێراقیان

تێکشاند(گوڵاڵەی گەرمیان، 2015، ل37-38)، لە دیارترین ئەو پێشمەرگانەی گوندی ئۆمەربل کە وەك هێزێکی بەرگری و پشتیوانی بۆ دانیشتوانی گوندی زینانە بەشدارییان کردوە، (حاتەم حاجی ڕۆستەم، ئەکبەر حاجی ڕۆستەم، جەلال حەسەن ئاغا، ئەحمەد حاجی ڕەشید، فاتیح نوری دەروێش، ئەمین شەریف، خالید قوڕی چای، ستار ئەحمەد حەمەوەیس)(حاجی ڕۆستەم،15ی حوزەیرانی 2024).

بەمجۆرە چالاکی و خەباتی دانیشتوانی گوندی ئۆمەربل بەردەوام دەبێت تاکو دەستپێکردنی پرۆسەی شاڵاوی ئەنفال و وێرانبونی گوندەکە.

تەوەری سێیەم: ئەنفالی گەرمیان و گوندی ئۆمەربل

یەکەم: ئەنفالی گەرمیان

ئەنفالی گەرمیان کە قۆناغی سێیەمی پرۆسەی ئەنفال لەخۆیدەگرێت لە 7ی نیسانی ساڵی 1988 دەستپێکرد و لە 20ی نیسان کۆتایی هات(میدڵ ئیست ووچ، 244-246)، کە سنوری ئەم شار و شارۆچکانەی گرتەوە(خورماتو، کەلار، کفری، سەرقەڵا، تیلەکۆ، پێباز(ساڵح،2004، 24)، نەوجول، قادرکەرەم، چەمچەماڵ، سەنگاو... هتد)، (عەبدە، 2011، 58-59) لەم قۆناغەدا ڕژێم لە چوار قۆڵەوە هێرشی کردە سەر ناوچەی گەرمیان(عەوڵلا، 2023، 47) بەمشێوەیەی لای خوارەوە:

لای باشورەوە لە سنوری شاری کەلارەوە. لای ڕۆژهەڵاتەوە لە ڕێگەی گشتی نێوان کەلار – باوەنور- دەربەندیخان تاوەکو زنجیرە چیای قەرەداغی. لای باکوریشەوە لە زنجیرە چیای سەرگرمەوە، تاکو تەکیە و ڕێگەی سەرەکی چەمچەماڵ. لەڕۆژئاواوە بەڕێگەی سەرەکی کەرکوك – خورماتو تێپەڕ دەبێت تاکو دەگاتە شاری کفری(بارام2007، 49).

سوپای عێراق کاتێك هێرشیکردە سەر ناوچەکانی گەرمیان، نەخشە و پلانێکی جیاوازی لە پرۆسەکانی پێشوتر بەکارهێنا، بەسەرپەرشتی ڕاستەوخۆی (عەلی حەسەن مەجید) و (بارق عبدالله حاج حنطه)(مەلاشاخی،2000، 17) وردەکاری زیاتر و سات بە سات بارودۆخی ناوچەکە و پرۆسەکە بۆ سەروی خۆیان دەخستەڕو کە تێدا خۆی لە چەندین بروسکەی نهێنی و بەپەلەی هەواڵگری سەربازی دەبینێتەوە کە ئاماژە بە وێرانکردنی 400 تا 500 گوندی ناوچەکە دەکەن(کەریم،2015، 70) نەخشەی سوپای عێراق بەجۆرێك بو کە خەڵکی گەرمیان تەنیا یەك ڕێگەیان هەبێت بۆ دەرچون، ئەمە هۆکارێك بو بۆ ئەوەی زۆرترین خەڵکی گەرمیان لە شوێنێکی دیاریکراو کۆببنەوە و تاوەکو سوپاکە گەمارۆیان بدەن و دەستگیریان بکەن (قوربانی، 2014، 24).

ئەم شاڵاوە زۆرترین ژمارەی گوندی لە ناوچەکانی گەرمیان وێرانکرد(قسم الاعلام في المکتب السياسي للحزب الديمقراطي الکردستاني، 1989، 29) و ڕێژەیەکی زۆری خەڵکەکەیشی بێ سەرشوێن کرد بەبێ ڕەچاوکردنی ڕەگەز و تەمەن، تەنها لە ڕۆژی 14ی نیسانی 1988دا لە هەردو گوندی (ملەسورە) و (کوڵەجۆی حاجی حەمەجان) لەیەك کاتدا زۆرترین ژمارەی خەڵکی ناوچەکە کۆکرانەوە و دەستگیرکران بە ژن و منداڵ و پیر و گەنجەوە هەر بۆیە ئەم ڕۆژە لەهەمو ساڵێکدا کراوەتە ڕۆژی یادکردنەوەی تاوانی ئەنفال لە کوردستاندا(دزەیی2001، 108).

سەبارەت بە شوێنی کۆکردنەوەی خەڵکە دەستگیرکراوەکانی ئەنفالی سێیەمی گەرمیان چەند گوند و شارۆچکەیەك بەکارهاتن وەك (ملەسورە، مەیدان، فەقێ مستەفا، عەلی ئاوا و لەیلان) ئەم مەڵبەندانە لەلایەن کۆمەڵێك دەزگای سەربازی و حزبی و هەواڵگری و پۆلیسی نهێنی بەڕێوەدەچون و هەمو هەڵسوکەوت و جوڵەیەك لە ژێر کۆنترۆڵی ئەواندا بوە(دزەیی2001، 108).

بەپێی بەڵگەنامەیەکی حکومەتی عێراقی دوای کۆکردنەوەیان ژن و پیاو و منداڵ لەیەك جیاکرانەوە بەمجۆرە پیاوەکان بۆ فەرماندەی فەیلەقی چوار، ژنەکان بۆ فەرماندەی فەیلەقی سێ، منداڵەکان سەربازگەی مەشقی (الدروع) لەتکریت(القیادە العامە للقوات المسلحە، قیادە الفیلق الأول، 1988/4/23).

بەمجۆرە پرۆسەی ئەنفالی سێ بوە هۆی ڕوخان و وێرانبونی ژمارەیەکی زۆر لە گوندەکانی گەرمیان و لە ناوچونی سەروت و سامانێکی زۆری سروشتی و مرۆیی.

دوەم: ئەنفالی گوندی ئۆمەربل

1- گوندی (ئۆمەربل)یش یەکێکە لەو گوندانەی ناوچەی گەرمیان کە لەچوارچێوەی پرۆسەی ئەنفالی سێدا زەبری کوشندەی بەرکەوت و حکومەتی عێراقی بەچەندین قۆناغ هەوڵیداوە ئەم گوندە وێران بکات و دانیشتوانەکەی بگوازێتەوە بۆ کۆمەڵگە زۆرەملێیەکان لەیەکێك لە بەڵگەنامەکانی هەواڵگری حکومەتی عێراقەوە لە بروسکەیەکی نهێنی و بەپەلەدا ئاماژە بەوە دەکات لە 13ی5ی1987 نزیکە(450) خێزان ڕاگوازراونەتەوە بۆ کۆمەڵگەی زۆرەملێ (سمود) کە زۆربەیان خەڵکی گوندی (ئۆمەربل)ن (مدیریە استخبارات المنطقە الشرقیە، سریە فوریە، 1987/5/22) سەبارەت بە دەستپێکردنی پرۆسەی ئەنفالی گوندی (ئۆمەربل) لە بەرەبەیانی ٩ ی نیسانی 1988 بە سەرپەشتی ڕاستەوخۆی فەرماندەی (عەمید سامی) سەر بە فەیلەقی یەکی سوپای عێراق کە لە قۆڵەکانی (کفری، سەرقەڵا، کەلار) کە پیلانی سەرەکی یان گەمارۆدانێکی گەورەو فراوان بو، لەیەك کاتدا هێرش بۆ سەر گوندی ئۆمەربل دەستپێکرد(محەمەد، 2013، 72) و چواردەوری گوندەکە گەمارۆدرا و شەڕو پێکدادانی سەخت لە نێوان هێزەکانی پێشمەرگە و سوپای عێراق ڕویدا(حاجی جەعفەر،12ی کانونی یەکەم2022)، پێشتر دەزگا هەواڵگرییەکانی عێراق، زانیارییان لەبارەی جوڵەی پێشمەرگەکانی ئەو گوندە پەیداکردبو، بەپێی بەڵگەنامەیەك کە لە ئەمنی هەولێرەوە ئاراستەی هەمو دەزگا ئەمنییەکان کراوە باس لە جوڵەی دو پێشمەرگەی گوندەکە بەناوەکانی (ئەکبەر حاجی ڕۆستەم ئامر مەفرەزە و عادل شوکر ئامر تیپی 51ی گەرمیان)دەکات، بەڵام هەردوکیان زانیارییەکانیان ڕەتکردەوە و ئاماژەیان بەوە کرد ئەو سەرچاوەی زانیارییەکانی بۆ دەزگا هەواڵگرییەکان ناردوە دروست نەبوە، (برقیە سریە فوریە، امن اربیل، کافە مدیریات امن الاقسام وشعب السیاسیە،1988/2/20)، هەروەها لەبەڵگەنامەیەکی دیکەدا باس لە جوڵەی هێزەکانی پارتیزانی پێشمەرگە دەکات و تۆمەتباریان دەکات بەوەی بەکرێگیراوی ئێرانین یەك لەوانە ناوی (ئەحمەد حاجی ڕەشید) کە یەکێك بوە لە پێشمەرگە پارتیزانەکانی گوندی ئۆمەربل هاتوە ئاماژە بەوە دەکات کەچەکی جۆری کلاشینکۆف و ڕومانەی دەستی پێیە(مرکز استخبارات کلار، سریە و فوریە،1990/1/14) دوای ڕودانی شەڕ و پێکدادان لە نێوان هێزەکانی پێشمەرگەی گوندەکە و سوپای عێراق بۆ ماوەی دو ڕۆژ شەڕ بەردەوام بو(دەوێش، 10ی تشرینی یەکەمی 2024)، لە ئێوارەی ڕۆژی دوەمدا هێزەکانی پێشمەرگە بۆیان دەرکەوت کە ماوەی بەرگریکردن لە توانای ئەواندا نەماوەتەوە، بۆیە بەناچاری پاشەکشەیان کرد بۆدەرەوەی گوندەکە(حاجی سەعید، 13ی تشرینی دوەمی 2024)و خەڵکی سڤیلی گوندەکە کەوتنە بەر پەلاماری دڕندانە و نامرۆڤانەی هێزەکانی سوپای عێراق کە لەژێر ئەشکەنجە و ئازاردا کۆکرانەوە(ئەحمەد، 15ی ئابی 2024) کە ژمارەیان (٢٥٤)کەس بون(خەبات "ڕۆژنامە" ژ(6308)، دو شەممە، 2022/4/11) بە ئۆتۆمبێلی سەربازی ڕەوانەی قەڵای قۆرەتو کران لەوێشەوە بەرەو تۆبزاوە(عەزیز،2ی شوباتی2022) و دوای پۆلێنکردنیان ڕەوانەی گۆڕە بەکۆمەڵەکانی سەماوەو نوگرەسەلمان کران(دەروێش،6ی شوباتی 2022) بە گوێرەی قسەی شاهێدحاڵەکان و کەسوکاری ئەنفالکراوان چیرۆکی زۆر تراژیدی دەگێڕنەوە، یەك لەوانە گەردە محەمەدئەمین خەسرۆ لە چاوپێکەوتنێك لەگەڵ ڕۆژنامەی خەبات دەڵێت: "ژمارەیەکی زۆر لە خزم و کەسوکاری نزیکم کە دانیشتوی گوندەکەمان (ئۆمەربل) بون بەر شاڵاوەکە کەوتن لەو کاتەدا کە پرۆسەکە لەلایەن سوپای عێراق و جاشە بەکرێگیراوەکان ئەنجامدرا من لە شاری کفری بوم کوڕە گەورەکەم

بەناوی(ئیدریس) قوتابی بو بەمەبەستی چاودێریکردن و بەسەرکردنەوەی کوڕەکەم گوندەکەم بەجێهشتبو، کچەکانم ئامانەتی دەستی باوك و پورەکانی کردبو، کاتێك ڕەوشەکە تێکچو بەڕێکەوتم بەرەو گوندەکە بۆ دەربازکردنی کچەکانم، بەڵام چواردەوری گوندەکە گەمارۆ درابو هیچ دەرفەتێك بۆ ڕزگاربون نەمابو(خەبات، ژمارە6721، 14ی4ی2024).

هەروەها سدیق مەحمود عەلی موراد کە (22) کەس لە خێزانەکەی ئەنفالە و خۆیشی بەهۆی زۆری تەمەنی لە کۆتایی ساڵی 1988 بەر لێبوردنی گشتی کەوتوە و گەڕاوەتەوە، باس لەوە دەکات، کە لە نوگرە سەلمان هاوسەرەکەی هاتوە بۆ لای گوتویەتی: منیان لە ژوری کچەکان دەرکردوەتە دەرەوە، منیش داوام لێکرد بگەڕێتەوە بۆ لای کچەکان هەرچۆنێك بێت بەرگری لە کچەکان بکات و بەجێیان نەهێڵێت، ئیتر لەو کاتەوە هاوسەرەکەم ڕۆیشت و نەگەڕایەوە(ئەنفالستان، ژ8، 19ی1ی2011).

یەکێك لە مستەشارەکانی سنوری شاری کفری بەناوی(سەعید جاف) دەڵێت" ڕۆژێك بروسکەیەکم بۆ هات وتیان هەندێك کەس لەگەڵ خۆت بەرە و برۆ بۆ گوندی(ئۆمەربل) چەند پێشمەرگەیەکی لێیە دەستگیریان بکە، وتم باشە بەسەرچاو، بۆ ئەم مەبەستە ژمارەیەك چەکداری فەوجەکەم کۆکردەوە و چومە گوندی(ئۆمەربل) سەرەتا یەکێك لە پێشمەرگەکانی گوندەکە بەناوی(سەردار حاجی ڕەشید)م بینی، وتم برۆ بزانە پێشمەرگەکان داواکاریان چییە؟ ئەمە لە کاتێکدابو گەمارۆی گوندەکەمان دابو، دەرفەتی دەرچونیان نەبو، بە گرتنی هەریەك لەو پێشمەرگانە مەدالیایەکی ئازایەتیمان وەردەگرت، چونکە لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە ترسێکی زۆریان لەو پێشمەرگانە هەبو کە لە گوندەکە هەبون، دوای ئەوەی پرسیاری ژمارەی پێشمەرگەکانم کرد، وتیان لە نێوان 60 بۆ 80 پێشمەرگەن، بەڵام من ڕێگەم بۆیان کردەوە و تا ڕزگاربون (ئەنفالستان، ژ8، 19ی1ی2011).

بەم جۆرە گوندی ئۆمەربل بەشێوازێکی دڕندانە و دور لە هەمو بەهایەکی مرۆڤایەتی خەڵکەکە ڕەوانەی باشوری عێراق کران و لەوێ زیندەبەچاڵکران، لە خوارەوە ئامار و زانیاری سەبارەت سەرجەم ئەنفالکراوانی گوندەکە دەخەینەڕو ئەگەر سەرنج بدەینە خشتەکە، تێبینی ئەوە دەکەین کە ژمارەی قوربانیانی ئافرەت و منداڵ زیاترە لە ژمارەی پیاوەکان کە لە کۆی (254) کەس (143)یان لە ڕەگەزی مێیە لەو ژمارەیەش (25) لە ئافرەتەکان لە حاڵەتی (دوگیان)ی بونە، بەبێ ڕەچاوکردنی لایەنی تەندروستی و دەرونی بەپێی قسەی شاهێدحاڵەکان بەشێك لە ئافرەتە (دوگیان)ەکان لە نێو زیندانەکانی نوگرەسەلمان منداڵیان بوە بەبێ هیچ چارەسەرێکی پزیشکی توشی خوێنبەربون بونە و لەگەڵ منداڵەکانیان مردون و هەندێکیشیان هەر بە (دوگیان)ی زیندەبەچاڵکراون، ئەمەش دڕندایەتی و نامرۆڤایەتی سیاسەتی حکومەتی عێراقیمان بۆ دەردەخات سەبارەت بە کوشتن و لەناوبردنی هاوواڵاتی سڤیل بەهەمو شێوەیەك هەوڵی سڕینەوەی شوناس و ناسنامەی گەلی کوردی داوە بەبێ جیاوازی ڕەگەز، بەم جۆرە ژیان و ئاوادانی کۆتایی هات لەگوندی ئۆمەربل تاوەکو سەرهەڵدانی پرۆسەی ڕاپەڕینی 1991.

ئاماری ئەنفالکراوانی گوندی ئۆمەربلی

تێبینی	ئاستی خوێندەواری	ڕەگەز	ساڵی لەدایکبون	ناوی سیانی ئەنفالکراوان
	خوێندەوار	نێر	1947/7/1	علی حاجی فەرەج کاکەخان
	نەخوێندەوار	مێ	1941/7/1	ئامینە احمد محمد بارام
دوگیان	خوێندەوار	مێ	1968/5/1	نهیە عبدالقادر أحمد علی
	خوێندەوار	مێ	1973/1/1	قەمەر علی فەرەج کاکەخان
	خوێندەوار	مێ	1975/1/1	وەردە علی فەرەج کاکەخان
	نەخوێندەوار	مێ	1977	سمیرە علی فەرەج کاکەخان
	نەخوێندەوار	نێر	1986/1/15	حسین علی فەرەج کاکەخان
	نەخوێندەوار	مێ	1987/6/6	پەیمان علی فەرەج کاکەخان
	خوێندەوار	نێر	1950	جەلال فەرەج کاکەخان
	خوێندەوار	مێ	1974	زینب جعفر ڕۆستەم
	نەخوێندەوار	مێ	1976	سوراب جعفر ڕۆستەم
دوگیان	خوێندەوار	مێ	1961	جەوایەر ڕۆستەم محمد
	خوێندەوار	مێ	1960	گەوهەر ڕۆستەم محمد
دوگیان	نەخوێندەوار	مێ	1970	ئاوات سەمەد فەرەج
	نەخوێندەوار	مێ	1932	جیهان علی جاسم
	خوێندەوار	مێ	1960/1/10	سەبریە محمود یارە
	نەخوێندەوار	مێ	1983	تارا سەردار رشید
دوگیان	خوێندەوار	مێ	1958	لەولاو عبداللە محمد
	خوێندەوار	نێر	1956	سالار رشید فەرەج
	نەخوێندەوار	نێر	1986	هەورامان سالار رشید
دوگیان	خوێندەوار	مێ	1966/1/1	قەدری محمود یارە
	خوێندەوار	نێر	1955	بەکر سعید فەرەج کاکەخان
	نەخوێندەوار	مێ	1956	بسیمە محمد سلمان
	نەخوێندەوار	مێ	1978	پرشنگ بەکر سعید فەرەج کاکەخان
	نەخوێندەوار	مێ	1980	نەخشین بەکر سعید فەرەج کاکەخان
	نەخوێندەوار	مێ	1981	شنۆ بەکر سعید فەرەج کاکەخان
	نەخوێندەوار	مێ	1983	سنوبەر بەکر سعید فەرەج کاکەخان
	نەخوێندەوار	مێ	1982	شەهلە بەکر سعید فەرەج کاکەخان
	خوێندەوار	نێر	1956	سادق سعید فەرەج
دوگیان	نەخوێندەوار	مێ	1957	عەفاو عمر محمد حسن
	نەخوێندەوار	مێ	1984	پەخشان سادق سعید
	نەخوێندەوار	نێر	1983	هێمن سادق سعید

	خوێندەوار	نێر	1959	جبار سعيد فەرەج كاكەخان
	نەخوێندەوار	مێ	1980	ژيان سادق سعيد فرج
	خوێندەوار	مێ	1987	شيلان سادق سعيد فرج
دوگیان	خوێندەوار	مێ	1957	شكريه سعيد أحمد
	خوێندەوار	مێ	1983	سروه ستار سعيد فرج كاكەخان
	خوێندەوار	نێر	1985	كاروان ستار سعيد فرج كاكەخان
	خوێندەوار	نێر	1984	سيوان ستار سعيد فرج كاكەخان
	خوێندەوار	نێر	1986	سەيران ستار سعيد فرج كاكەخان
	خوێندەوار	مێ	1938	غەزنه محمد حسن
دوگیان	خوێندەوار	مێ	1972	مەياس سعيد فەرەج كاكەخان
دوگیان	خوێندەوار	مێ	1975	شونم سعيد فەرەج كاكەخان
	خوێندەوار	نێر	1940	عومەر فەرەج كاكەخان
	خوێندەوار	مێ	1939	سعده رسول مستەفا
دوگیان	خوێندەوار	مێ	1965	حسيبه محمد علی سليمان
	خوێندەوار	مێ	1971	سبری عمر فەرەج كاكەخان
	خوێندەوار	مێ	1972	سدريه عمر فەرەج
	خوێندەوار	نێر	1972	پشتيوان عمر فەرەج كاكەخان
	نەخوێندەوار	نێر	1979	قارەمان عمر فەرەج كاكەخان
	نەخوێندەوار	نێر	1984	نەوشيروان عمر فەرەج كاكەخان
	نەخوێندەوار	مێ	1985	سنوبەر عمر فەرەج كاكەخان
	خوێندەوار	نێر	1955	فاتح نوری درويش
دوگیان	خوێندەوار	مێ	1959	رسميه علی محمد
	نەخوێندەوار	نێر	1983	كاروان فاتح نوری دەرويش
	نەخوێندەوار	نێر	1984	كارزان فاتح نوری دەرويش
	خوێندەوار	نێر	1956	تەها محمد أمين خسرەو
	خوێندەوار	نێر	1971	محمد حسن علی اغا
	مامۆستا	نێر	1955	جلال حسن علی اغا
	مامۆستا	مێ	1955	حمديه مجيد محمد
	نەخوێندەوار	مێ	1980	بيان جلال حسن
	نەخوێندەوار	نێر	1981	ديلمان جلال حسن
	نەخوێندەوار	مێ	1985	نيسان جلال حسن
	نەخوێندەوار	مێ	1988	نونه جلال حسن
	نەخوێندەوار	نێر	1983	ئالان جلال حسن
	نەخوێندەوار	نێر	1986	هەڵمەت عمر حەمە ساڵح
	نەخوێندەوار	نێر	1955	عەزيز حەمە جان فەرەج
	خوێندەوار	نێر	1957	محمد حسين كاكە حەمە
	خوێندەوار	نێر	1954	سعيد حسين كاكە حەمە

محمد أمين سەمين على	1956	نێر	نەخوێندەوار	
سەبری نوری سەمين على	1962	مێ	خوێندەوار	
بناز محمد امين سەمين	1985	مێ	نەخوێندەوار	
سەيوان محمد امين سەمين	1986	نێر	نەخوێندەوار	
شاخەوان محمد أمين سەمين	1988	نێر	نەخوێندەوار	
سۆبيه امين سەمين	1945	مێ	نەخوێندەوار	
حەمە أمين أحمد نەزەر	1933	نێر	خوێندەوار	شاعير
حەسەن حەمە ئەمين احمد	1960	نێر	مامۆستا	
هيجران حەمە ئەمين احمد	1956	نێر	خوێندەوار	
سەرطوڵ احمد مەجيد	1963	مێ	نەخوێندەوار	
هيرۆ هيجران حەمە ئەمين	1984	مێ	نەخوێندەوار	
ئاكۆ هيجران حەمە ئەمين	1985	نێر	نەخوێندەوار	
سروه هيجران حەمە ئەمين	1987	مێ	نەخوێندەوار	
خاوەر سابير أمين ڕۆستەم	1963	مێ	نەخوێندەوار	
سعيد نوری سمين	1957	نێر	نەخوێندەوار	
زينب حەمە امين خسرەو	1960	مێ	نەخوێندەوار	
شەماڵ سەعيد نوری	1981	نێر	نەخوێندەوار	
شنۆ سەعيد نوری	1980	مێ	نەخوێندەوار	
خێلان سەعيد نوری	1983	مێ	نەخوێندەوار	
شيلان سەعيد نوری	1984	مێ	نەخوێندەوار	
بۆكان سەعيد نوری	1982	مێ	نەخوێندەوار	
شەونم سەعيد نوری	1985	مێ	نەخوێندەوار	
شەوبۆ سەعيد نوری	1985	مێ	نەخوێندەوار	
محمد نوری سمين	1964	نێر	خوێندەوار	
اختر بهادين فەرەج	1965	مێ	نەخوێندەوار	دوگيان
فەريده نوری سمين على	1982	مێ	نەخوێندەوار	
خاڵە نوری سمين على	1980	مێ	نەخوێندەوار	
كاڵە نوری سمين على	1982	مێ	نەخوێندەوار	
مەولود على تۆفيق	1956	نێر	خوێندەوار	
عورفى ابراهيم اسماعيل احمد	1958	مێ	نەخوێندەوار	
سۆيله مولود على	1981	مێ	نەخوێندەوار	
ليلى مولود على	1984	مێ	نەخوێندەوار	
بۆكان مولود على	1985	مێ	نەخوێندەوار	
خەمبار مولود على	1987	مێ	نەخوێندەوار	
ديار مولود على	1987	نێر	نەخوێندەوار	
مينا محمد حسن عارف	1954	مێ	نەخوێندەوار	دوگيان
گۆران عەدنان حەمە امين	1981	نێر	نەخوێندەوار	

کاروان عەدنان حەمەأمین أحمد	1984	نێر	نەخوێندەوار	
سۆران عەدنان حەمەأمین أحمد	1985	نێر	نەخوێندەوار	
نەجیبە عەدنان حەمەأمین أحمد	1982	مێ	نەخوێندەوار	
حسیبە عەدنان حەمەأمین أحمد	1983	مێ	نەخوێندەوار	
جەمال محمد خواکەرەم	1961	نێر	مامۆستا	
مەحبوبە أحمد سعید	1947	مێ	نەخوێندەوار	
بەهار رشید عباس	1950	مێ	نەخوێندەوار	دو گیان
نەجمە رشید عباس	1963	مێ	نەخوێندەوار	
حسن رشید عباس	1961	نێر	خوێندەوار	
شرین احمد رشید عباس	1973	مێ	خوێندەوار	
گۆران احمد رشید عباس	1980	نێر	نەخوێندەوار	
ئەمینە احمد رشید عباس	1982	مێ	نەخوێندەوار	
ڤەرژین احمد رشید عباس	1983	مێ	نەخوێندەوار	
کوێستان احمد رشید عباس	1985	مێ	نەخوێندەوار	
بێخاڵ احمد رشید عباس	1987	مێ	نەخوێندەوار	
سنوبر حسن رشید عباس	1985	مێ	نەخوێندەوار	
نەزمیە عبدالکریم جوامێر	1960	مێ	خوێندەوار	
سەبریە محمد أمین عبدالله	1938	مێ	نەخوێندەوار	
جمعە مەدحەت غفور	1960	نێر	خوێندەوار	
ڕۆستەم مەدحەت غفور	1972	نێر	خوێندەوار	
برزۆ مەدحەت غفور	1974	نێر	نەخوێندەوار	
سەروەت مەدحەت غفور	1976	نێر	نەخوێندەوار	
شکریە مەدحەت غفور	1961	مێ	نەخوێندەوار	
حەمدیە سدیق محمود علی	1963	مێ	نەخوێندەوار	
بەهیە علی کاکەمەند	1968	مێ	خوێندەوار	دوگیان
ئاشتی جمعە مەدحەت	1984	مێ	نەخوێندەوار	
شاهۆ جمعە مەدحەت	1986	نێر	نەخوێندەوار	
دەشتی جمعە مەدحەت	1988	نێر	نەخوێندەوار	
محمد هیدایەت دەرویش	1962	نێر	خوێندەوار	
سەبیحە حسێن ڕۆستەم	1966	مێ	خوێندەوار	دوگیان
شاباڵ محمد هیدایەت	1986	نێر	نەخوێندەوار	
قەیوان محمد هیدایەت	1987	نێر	نەخوێندەوار	
فایق خورشید عبدالقادر	1960	نێر	مامۆستا	
ئالآ مجید ابراهیم	1963	مێ	نەخوێندەوار	دوگیان
فتاح ابراهیم عبدالقادر	1955	نێر	خوێندەوار	
حسن ابراهیم عبدالقادر	1964	نێر	نەخوێندەوار	
سیوە أحمد حەمە علی	1959	مێ	نەخوێندەوار	

	نەخوێندەوار	نێر	1984	سوارە فەتاح ابراهیم
	نەخوێندەوار	نێر	1985	علی فەتاح ابراهیم
	نەخوێندەوار	مێ	1988	شیلان فەتاح ابراهیم
	نەخوێندەوار	مێ	1988	ساهرە ابراهیم عبدالقادر
	خوێندەوار	نێر	1956	محمد مەجید عبدالقادر
	نەخوێندەوار	مێ	1988	بۆکان محمد مەجید
	نەخوێندەوار	مێ	1940	سوڵتان محمد جوامێر
	خوێندەوار	نێر	1973	علی أحمد حسن محمد رسول خانە
	نەخوێندەوار	نێر	1974	عوسمان أحمد حسن محمد رسول خانە
	نەخوێندەوار	نێر	1975	ابوبکر أحمد حسن محمد رسول خانە
	خوێندەوار	مێ	1972	لەمیعە أحمد حسن محمد رسول خانە
	نەخوێندەوار	مێ	1980	نازدار أحمد حسن محمد رسول خانە
	نەخوێنەوار	مێ	1983	نیگار أحمد حسن محمد رسول خانە
	خوێندەوار	نێر	1962	بورهان حمید حسن خانە
دوگیان	نەخوێندەوار	مێ	1964	ئەدیبە حمید حسن خانە
	خوێندەوار	نێر	1975	کامەران حمید حسن خانە
	نەخوێندەوار	مێ	1977	فەریدە حمید حسن خانە
	نەخوێندەوار	نێر	1985	زانا بورهان حمید حسن خانە
	نەخوێندەوار	نێر	1984	زیرەك بورهان حمید حسن خانە
	نەخوێندەوار	نێر	1988	زانیار بورهان حمید حسن خانە
	نەخوێندەوار	مێ	1963	نەشمیل عەزیز محمود
	خوێندەوار	نێر	1956	ستار احمد محمد وەیس
	نەخوێندەوار	مێ	1988	غەریبە کەریم ساڵح قادر
	نەخوێندەوار	نێر	1950	مولود علی عباس
	نەخوێندەوار	مێ	1982	ثەیمان مولود علی عباس
	نەخوێندەوار	مێ	1982	نیشتیمان مولود علی عباس
	نەخوێندەوار	نێر	1984	هەڵۆ مولود علی عباس
دوگیان	نەخوێندەوار	مێ	1960	ئاواز کامیل عباس
	خوێندەوار	نێر	1960	اسماعیل کامیل عباس
	نەخوێندەوار	مێ	1962	ئاسکە ڕۆستەم محمد
	نەخوێندەوار	مێ	1964	بەسیمە کامل عباس
	نەخوێندەوار	مێ	1960	نەورۆز کامل عباس

فەخرەدین سالّح فەرەج	1951	نێر	نەخوێندەوار	
سولّتان حارس فەرەج	1957	مێ	نەخوێندەوار	
ڕێزان فەخرەدین سالّح	1973	مێ	خوێندەوار	
سەیران فەخرەدین سالّح	1974	مێ	نەخوێندەوار	
ئیلهام فەخرەدین سالّح	1976	مێ	نەخوێندەوار	
بورهان فەخرەدین سالّح	1977	نێر	نەخوێندەوار	
توانا فەخرەدین سالّح	1979	نێر	نەخوێندەوار	
شەیما فەخرەدین سالّح	1981	مێ	نەخوێندەوار	
لوقمان فەخرەدین سالّح	1980	نێر	نەخوێندەوار	
شەهێن فەخرەدین سالّح	1985	مێ	نەخوێندەوار	
جیهان فەخرەدین سالّح	1987	مێ	نەخوێندەوار	
مینا محمد محمود علی	1937	مێ	نەخوێندەوار	
حەمید صالّح فەرەج	1960	مێ	نەخوێندەوار	
نازەنین صالّح فەرەج	1973	مێ	نەخوێندەوار	
شەماڵ صالّح فەرەج	1978	نێر	نەخوێندەوار	
هەڵکەوت صالّح فەرەج	1981	نێر	نەخوێندەوار	
نەوشیروان صالّح فەرەج	1985	نێر	نەخوێندەوار	
چنار فەرەج حەمە سالّح	1971	مێ	نەخوێندەوار	
جەیران حەمید سالّح فەرەج	1988	مێ	نەخوێندەوار	
حەسەن سالّح فەرەج ڕەسول	1959	نێر	نەخوێندەوار	
شەعریيە احمد غەریب	1961	مێ	نەخوێندەوار	
نەسرین سالّح فەرەج ڕەسول	1960	مێ	نەخوێندەوار	دوگیان
سنگر حەسەن سالّح ڕەسول	1984	نێر	نەخوێندەوار	
سنوبەر حەسەن سالّح	1986	مێ	نەخوێندەوار	
جبار سالّح فەرەج	1956	نێر	خوێندەوار	
عمر سالّح فەرەج	1949	نێر	خوێندەوار	
تەیمور عومەر صالّح	1975	نێر	خوێندەوار	
ئاسۆ عومەر صالّح	1981	نێر	نەخوێندەوار	
سەبری عومەر صالّح	1976	مێ	نەخوێندەوار	
قەدری عومەر صالّح	1982	مێ	نەخوێندەوار	
ئاکۆ عومەر صالّح	1985	نێر	نەخوێندەوار	
حلاو حەمید احمد	1962	مێ	نەخوێندەوار	
وەلی عومەر محمد حسن	1967	نێر	خوێندەوار	
علی عباس بێجان	1945	نێر	نەخوێندەوار	
حسن أسماعیل عباس	1955	نێر	خوێندەوار	
یاسین أسماعیل عباس	1957	نێر	نەخوێندەوار	
حەسەن تۆفیق احمد	1942	نێر	خوێندەوار	

حسێن أبراهيم لفته	1960	نێر	خوێندەوار	
ياسين وەلی ابراهيم	1962	نێر	خوێندەوار	
شەمسە أحمد مەجيد	1965	مێ	نەخوێندەوار	دوگيان
ازهار ڕۆستەم محمد تۆفيق	1987	مێ	نەخوێندەوار	
بەگزادە محمد محمود	1973	مێ	خوێندەوار	
احمد مجيد سليمان	1970	نێر	خوێندەوار	
ئامينە جبار مجيد	1958	مێ	نەخوێندەوار	
فاتمە فرەج حمە ساڵح	1970	مێ	نەخوێندەوار	دوگيان
محمد سەمەد احمد	1941	نێر	خوێندەوار	
ماهيدە شيخ محمد شيخ قادر	1928	مێ	نەخوێندەوار	
عوسمان سديق محمود	1960	نێر	خوێندەوار	
ئاشتی عوسمان صديق	1986	مێ	نەخوێندەوار	
شاخەوان عوسمان صديق	1985	نێر	نەخوێندەوار	
ذيان عوسمان صديق	1982	مێ	نەخوێندەوار	
هاوذين عوسمان صديق	1982	مێ	نەخوێندەوار	
اظين عوسمان صديق	1986	مێ	نەخوێندەوار	
داستان عوسمان صديق	1987	نێر	نەخوێندەوار	
باجەدت سديق محمود	1951	نێر	خوێندەوار	
نەورۆز عەزيز خسرەو	1958	مێ	نەخوێندەوار	
بەناز باجەت سديق	1977	مێ	نەخوێندەوار	
ميديا باجەت سديق	1980	مێ	نەخوێندەوار	
سۆران باجەت سديق	1981	نێر	نەخوێندەوار	
محمد باجەت سديق	1983	نێر	نەخوێندەوار	
خاليد باجەت سديق	1985	نێر	نەخوێندەوار	
مهابات باجەت سديق	1978	مێ	نەخوێندەوار	
خەليل سديق محمود	1961	نێر	نەخوێندەوار	
بەدريە عبدالله أمين	1965	مێ	خوێندەوار	
سنور خليل سديق	1986	مێ	نەخوێندەوار	
چنور خليل سديق	1987	مێ	نەخوێندەوار	
سەبريە عيسا فتاح	1964	مێ	نەخوێندەوار	دوگيان
اميرە تەلعەت صديق	1987	مێ	نەخوێندەوار	
سەميرە تەلعەت سديق	1987	مێ	نەخوێندەوار	
سەبريە صديق محمود علی	1970	مێ	خوێندەوار	دوگيان
محمد بابا يابا حەمە علی	1943	نێر	نەخوێندەوار	
جمال محمد بابا يابا	1969	نێر	خوێندەوار	
كمال محمد بابا يابا	1972	نێر	خوێندەوار	
ڕۆستەم حەسەن بابا يابا	1960	نێر	خوێندەوار	

	نەخوێندەوار	مێ	1955	فەخریە تۆفیق أحمد
دوگیان	نەخوێندەوار	مێ	1970	ماهیدە تۆفیق أحمد
	خوێندەوار	نێر	1962	فریدون محمد رشان
	نەخوێندەوار	نێر	1969	نەوزاد محمد رەشان
	مامۆستا	نێر	1963	حسین محمد توفیق

کۆی گشتی	
111	نێر
143	مێ
169	نەخوێندەوار
79	خوێندەوار
6	مامۆستا
25	دوگیان

ئەنجام:

لە نوسینی ئەم توێژینەوە گەیشتین بەم ئەنجامانەی خوارەوە:

1- گوندی ئۆمەربل ڕۆڵێکی دیار و کاریگەری هەبوە لە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد لە باشوری کوردستاندا.

2- جوگرافیای گوندی ئۆمەربل و سروشتی گوندی ئۆمەربل شوێنێکی لەبار بوە لەڕوی ژێرخانی ئابوری ناوچەکانی گەرمیان و بەشێك لەبازاڕی ئەو ناوچەی پڕکردۆتەوە بەهۆی بەرهەمە کشتوکاڵی و ئاژەڵدارییەکانی.

3- ئافرەتانی گوندی ئۆمەربل هاوشان لەگەڵ برا و باوك و هاوسەریان بەشدارییەکی کارایان هەبوە لە بزاڤی ڕزگاریخوازی ئەمەش بوەتە هۆکاری ئەوەی ڕژێمی بەعس لە پرۆسەکانی لەنێوبردن جیاوازی نەکات لە نێوان ئافرەت و پیاو، تەنانەت لە پرۆسەی شاڵاوی ئەنفالی گوندەکەدا لە کۆی 263 کەس، 137 کەس لە ڕەگەزی مێ بون.

4- دانیشتوانی ئەم گوندە نەبونە بەشێك لە تاوانەکانی حکومەتی عێراق لە ژێر ناوی (جاش یاخود راوێژکار) خیانەتیان لە نیشتمان و گوندەکەیان نەکردوە.

5- پرۆسەی ئەنفال کە 9ی نیسانی 1988 ئەم گوندەی گرتەوە کاریگەرییەکی خراپی لەسەر لایەنی ئابوری و کۆمەڵایەتی و سەرجەم لایەنەکانی ژیانی دانشتوانەکەی جێهێشتوە.

سەرچاوەکان:

مديريه أمن أربيل، برقيه سريه فوريه، كافه مديريات امن الاقسام والشعب السياسيه،1988/2/20.

القياده العامه للقوات المسلحه، قياده الفيلق الأول، 1988/4/23

مديريه استخبارات المنطقه الشرقيه،سريه فوريه، 1987/5/22

مركز استخبارات كلار، سريه و فوريه،1990/1/14

BRITISH EMBASSY, 10114/28/63, BAGHDAD, 26February,1963

ئۆمەربلی، پەرژین جعفر حاجی روستم (2023)، ڕۆڵی ئافرەت لە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی لە باشوری کوردستاندا، چاپی یەکەم، هەولێر، چاپخانەی دانشفەر.

بارزانی، مسعود(2020)، بارزانی و بروتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد، بەرگی سێیەم، بەشی یەکەم، 1961-1975، شۆڕشی ئەیلول.

بارزانی، مسعود(2020)، بارزانی و بروتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد، بەرگی سێیەم، بەشی دوەم، 1961-1975، شۆڕشی ئەیلول.

بارام، حەسەن (2007)، بەشێك لە ئەنفالی گەرمیان، چاپی یەکەم، چاپخانەی ڕۆژ، کەرکوك.

دزەیی، یوسف (2001)، ئەنفال، کارەسات، ئەنجام و ڕەهەندەکانی، چاپی یەکەم، هەولێر

کانیەلنجی، خۆشەوی عەلی (2023)، بیرەوەرییەکانی عەزیز قازی سورچی، چاپخانەی دانشفەر، هەولێر.

عەبدە،زەمان، (2011)، مەرگەساتی ئەنفال، بەرگی یەکەم، چاپی دوەم، هەولێر، چاپخانەی منارە.

قوربانی، عارف، (2014)، شایەتحاڵەکانی ئەنفال، بەرگی سێیەم، چاپی دوەم، سلێمانی، چاپخانەی شڤان.

مەلاشاخی، ئەبو بەکر محەمەد حاجی، (2020)، پارتیزانەکانی دوای ئەنفال، چاپی یەکەم، بەرگی یەکەم، چاپخانەی چوارچرا.

مەلا شاخی، ئەبو بەکر محەمەد حاجی، (2007)، ئەنفالی خاڵخاڵان(ئەنفالی چوار)، کەرکوك، چاپخانەی کارۆخ.

محەمەد، عومەر، (2013)، پەلامارە سەربازییەکانی ئەنفال لە هەشت قۆناغدا، چاپی یەکەم، سلێمانی، چابخانەی کەمال.

هیومان رایتس وۆچ، میدڵ ئیست وۆچ (2012)، جینۆسایدە لە عێراقدا.. پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد، وەرگێڕانی: محەمەد حەمەساڵح تۆفیق، چاپی سێیەم، سلێمانی، چاپخانە کەمال.

گوڵاڵەی گەرمیان، (2015)، گوندی زینانەی داودە، چاپی یەکەم، چاپخانەی ئازادی.

العزاوي، عباس، (1956)، عشائر العراق، مطبعه المعارف، بغداد
الخفاجي، فائز،(2015) الحرس القومي و دوره الدموي في العراق، بغداد، دار سطور لنشر و التوزيع
نوری،(1991) بهاءالدين، في تقييم سياسه الحزب الشيوعي العراقي في سني ١٩٥٨- ١٩٩١، مأزق الحركه الشيوعيه في العراق، ط (4)
عەوڵلا، کۆسرەت ئەکرەم،(2023)، کۆیە لە شاڵاوی ئەنفالی چواردا، توێژینەوەیەکی مێژوویی- زارەکیە- نامەیەکی بڵاونەکراوەیە پێشکەشی بەشی مێژو- فاکەڵتی پەروەردە- زانکۆی کۆیە کراوە، وەك بەشێك لە پێداویستییەکانی بڕوانامەی ماستەر.
کەریم، ئاکۆ ئەحمەد(2015)، ئەنفالی گەرمیان لێکۆڵینەوەیەك لە جوگرافیای سیاسی، نامەیەکی بڵاونەکراوەیە، پێشکەشی ئەنجومەنی سکوڵی زانستە مرۆڤایەتیەکانی زانکۆی سلێمانی کراوە، وەك بەشێك لە پێداویستییەکانی بڕوانامەی ماستەر.
ئینسکلۆپیدیای یەکێتیی نیشتیمانی کوردستان، فەرید ئەسەسەرد، سەرپەرشتیاری گشتی و سەرۆکی دەستەی کارا، (2021)، بەرگی یەکەم، چاپی چوارەم، سلێمانی، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی سەروەری.
ئینسکلۆپیدیای یەکێتیی نیشتیمانی کوردستان، فەرید ئەسەسەرد، سەرپەرشتیاری گشتی و سەرۆکی دەستەی کارا، (2021)، بەرگی دوەم، چاپی چوارەم، سلێمانی، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی سەروەری.
خەبات، "ڕۆژنامە" ژمارە (6308) (2022/4/11)
خەبات، "ڕۆژنامە" ژمارە، (6721) (2024/4/14)
خبات "جريده" (1961/1/30)، عدد (418).
what is happening in Iraq? Daily worker”News Paper”Nember, EQ 1015/83(C)13 february1963
Iraq's Second Chance ,Daily worker”News Paper” Nember, EQ 101583(e), 16 February 1963
ئەنفالستان، گۆڤارێکی ئەکادیمی یە تایبەت بە ئەنفال و جینۆساید، ژمارە(8)،19ی1ی2011.
ساڵح، ئاری جەلال(2004)، ئەنفال هەوڵێك بۆ جینۆسایدکردنی کورد، گۆڤاری کەرکوك، گۆڤارێکی روناکبیری وەرزییە، کۆمەڵەی روناکبیری و کۆمەڵایەتی پارێزگای کەرکوك دەریدەکات، ژمارە(4)، ساڵی پێنجەم.
ضحايا الانفال يتكلمون، مجله النفير، العدد 9، ازار 1992.
قسم الاعلام في المكتب السياسي للخزب الديمقراطي الكردستاني، 1989، من جرائم القتل العام في كوردستان عام 1988، مطبعه خبات.
حاجی جعفر حاجی روستم، کفری، 12ی کانونی یەکەم2022.
حاجی سەعید محەمەد، ئۆمەربل،1ی ئاداری 2021.
سۆبیە محەمەد عەزیز، کفری، 2ی شوباتی2022.
جەیران نوری دەروێش، کفری، 6ی شوباتی 2022.
حەسەن عەلی فەرەج، کفری، 22ی شوباتی 2022.
تەحسین محەمەد ئەمین خسرۆ،گوندی ئۆمەربل، 15ی ئەیلولی2024.
خاوەر قادر ڕەسوڵ، گوندی ئۆمەربل، 4ی نیسانی2023.
سەمەد ئۆمەربلی، کفری، 1ی ئایاری 2024.
حاتەم حاجی ڕۆستەم، هەولێر، 15ی حوزەیرانی 2024.
عومەر نوری دەروێش، ئۆمەربل، 10ی تشرینی یەکەمی 2024.
بورهان حاجی سەعید، ئۆمەربل، 13ی تشرینی دوەمی2024.
نەعیمە حەمەئەمین ئەحمەد، ئۆمەربل، 15ی ئابی 2024.
ئەکبەر حاجی رۆستەم، گوندی ئۆمەربل، لای نوسەر پارێزراوە

پاشکۆی ژماره(1)

ئاماری ئەنفالکراوانی گوندی ئۆمەربل

ژ	ناوی سیانی ئەنفالکراو	سالی لەدایکبوون	ڕەگەز	ئاستی خوێندەواری	تێبینی
١.	علی حاجی فەرەج کاکە خان	١٩٤٧/٧/١	نێر	خوێندەوار	
٢.	ئامینە احمد محمد یارام	١٩٤١/٧/١	مێ	نەخوێندەوار	
٣.	تهیە عبدالقادر أحمد علی	١٩٦٨/٥/١	مێ	خوێندەوار	دووگیان
٤.	قەمەر علی فەرەج کاکە خان	١٩٧٣/١/١	مێ	خوێندەوار	
٥.	وەردە علی فەرەج کاکە خان	١٩٧٥/١/١	مێ	خوێندەوار	
٦.	سمیرە علی فەرەج کاکە خان	١٩٧٧	مێ	نەخوێندەوار	
٧.	حسێن علی فەرەج کاکە خان	١٩٨٦/١/١٥	نێر	نەخوێندەوار	
٨.	پەیمان علی فەرەج کاکە خان	١٩٨٧/٦/٦	مێ	نەخوێندەوار	
٩.	جەلال فەرەج کاکە خان	١٩٥٠	نێر	خوێندەوار	
١٠.	زینب جعفر ڕۆستەم	١٩٧٤	مێ	خوێندەوار	
١١.	سوراب جعفر ڕۆستەم	١٩٧٦	مێ	نەخوێندەوار	
١٢.	جەوایەر ڕۆستەم محمد	١٩٦٢	مێ	خوێندەوار	دووگیان
١٣.	گەوهەر ڕۆستەم محمد	١٩٦٣	مێ	خوێندەوار	
١٤.	ئاوات سەمەد فەرەج	١٩٧٠	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
١٥.	جیهان علی جاسم	١٩٣٢	مێ	نەخوێندەوار	
١٦.	سەبریە محمود یارە	١٩٦٠/١/١٠	مێ	خوێندەوار	
١٧.	تارا سەردار رشید	١٩٨٣	مێ	نەخوێندەوار	
١٨.	لەولاو عبداللە محمد	١٩٥٨	مێ	خوێندەوار	دووگیان
١٩.	سالار رشید فەرەج	١٩٥٦	نێر	خوێندەوار	
٢٠.	هەورامان سالار رشید	١٩٨٦	نێر	نەخوێندەوار	
٢١.	قەدری محمود یارە	١٩٦٦/١/١	مێ	خوێندەوار	دووگیان
٢٢.	بەکر سعید فەرەج کاکە خان	١٩٥٥	نێر	خوێندەوار	
٢٣.	بسیمە محمد سلمان	١٩٥٦	مێ	نەخوێندەوار	
٢٤.	پرشنگ بەکر سعید فەرەج کاکە خان	١٩٧٨	مێ	نەخوێندەوار	
٢٥.	نەخشین بەکر سعید فەرەج کاکە خان	١٩٨٠	مێ	نەخوێندەوار	
٢٦.	شنۆ بەکر سعید فەرەج کاکە خان	١٩٨١	مێ	نەخوێندەوار	
٢٧.	سنوبەر بەکر سعید فەرەج کاکە خان	١٩٨٣	مێ	نەخوێندەوار	
٢٨.	شەهلە بەکر سعید فەرەج کاکە خان	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
٢٩.	سادق سعید فەرەج	١٩٥٦	نێر	خوێندەوار	
٣٠.	عەفاو عمر محمد حسن	١٩٥٧	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
٣١.	پەخشان سادق سعید	١٩٨٤	مێ	نەخوێندەوار	
٣٢.	هێمن سادق سعید	١٩٨٣	نێر	نەخوێندەوار	
٣٣.	جبار سعید فەرەج کاکە خان	١٩٥٩	نێر	خوێندەوار	
٣٤.	ژیان سادق سعید فرج	١٩٨٠	مێ	نەخوێندەوار	
٣٥.	شیلان سادق سعید فرج	١٩٨٧	مێ	خوێندەوار	
٣٦.	شکریە سعید أحمد	١٩٥٧	مێ	خوێندەوار	دووگیان
٣٧.	سروە ستار سعید فرج کاکە خان	١٩٨٣	مێ	خوێندەوار	
٣٨.	کاروان ستار سعید فرج کاکە خان	١٩٨٥	نێر	خوێندەوار	
٣٩.	سیوان ستار سعید فرج کاکە خان	١٩٨٤	نێر	خوێندەوار	
٤٠.	سەیران ستار سعید فرج کاکە خان	١٩٨٦	نێر	خوێندەوار	
٤١.	غەزنە محمد حسن	١٩٣٨	مێ	خوێندەوار	
٤٢.	مەیاس سعید فەرەج کاکە خان	١٩٧٢	مێ	خوێندەوار	دووگیان
٤٣.	شوتم سعید فەرەج کاکە خان	١٩٧٥	مێ	خوێندەوار	دووگیان

.٤٤	عومەر فەرەج كاكە خان	١٩٤٠	نێر	خوێندەوار	
.٤٥	سعدە رسول مستەفا	١٩٣٩	مێ	خوێندەوار	
.٤٦	حسيبە محمد علی سليمان	١٩٦٥	مێ	خوێندەوار	دووگيان
.٤٧	سبری عمر فەرەج كاكە خان	١٩٧١	مێ	خوێندەوار	
.٤٨	سدريە عمر فەرەج	١٩٧٢	مێ	خوێنەوار	
.٤٩	پشتيوان عمر فەرەج كاكە خان	١٩٧٢	نێر	خوێندەوار	
.٥٠	قارەمان عمر فەرەج كاكە خان	١٩٧٩	نێر	نەخوێندەوار	
.٥١	نەوشيروان عمر فەرەج كاكە خان	١٩٨٤	نێر	نەخوێندەوار	
.٥٢	سنوبەر عمر فەرەج كاكە خان	١٩٨٥	مێ	نەخوێندەوار	
.٥٣	فاتح نوری درويش	١٩٥٥	نێر	خوێندەوار	
.٥٤	رسميە علی محمد	١٩٥٩	مێ	خوێندەوار	دووگيان
.٥٥	كاروان فاتح نوری دەرويش	١٩٨٣	نێر	نەخوێندەوار	
.٥٦	كارزان فاتح نوری دەرويش	١٩٨٤	نێر	نەخوێندەوار	
.٥٧	تەها محمد أمين خسرەو	١٩٥٦	نێر	خوێندەوار	
.٥٨	محمد حسن علی اغا	١٩٧١	نێر	خوێندەوار	
.٥٩	جلال حسن علی اغا	١٩٥٥	نێر	مامۆستا	
.٦٠	حمديە مجيد محمد	١٩٥٥	مێ	مامۆستا	
.٦١	بيان جلال حسن	١٩٨٠	مێ	نەخوێندەوار	
.٦٢	ديلمان جلال حسن	١٩٨١	نێر	نەخوێندەوار	
.٦٣	نيسان جلال حسن	١٩٨٥	مێ	نەخوێندەوار	
.٦٤	نونە جلال حسن	١٩٨٨	مێ	نەخوێندەوار	
.٦٥	ئالان جلال حسن	١٩٨٣	نێر	نەخوێندەوار	
.٦٦	هەڵمەت عمر حەمە سالح	١٩٨٦	نێر	نەخوێندەوار	
.٦٧	عەزيز حەمە جان فەرەج	١٩٥٥	نێر	نەخوێندەوار	
.٦٨	محمد حسين كاكە حەمە	١٩٥٧	نێر	خوێندەوار	
.٦٩	سعيد حسين كاكە حەمە	١٩٥٤	نێر	خوێندەوار	
.٧٠	محمد أمين سەمين علی	١٩٥٦	نێر	نەخوێندەوار	
.٧١	سەبری نوری سەمين علی	١٩٦٢	مێ	خوێندەوار	
.٧٢	بناز محمد امين سەمين	١٩٨٥	مێ	نەخوێندەوار	
.٧٣	سەيوان محمد امين سەمين	١٩٨٦	نێر	نەخوێندەوار	
.٧٤	شاخەوان محمد أمين سەمين	١٩٨٨	نێر	نەخوێندەوار	
.٧٥	سۆپيە امين سەمين	١٩٤٥	مێ	نەخوێندەوار	
.٧٦	حەمە أمين أحمد نەزەر	١٩٣٣	نێر	خوێندەوار	شاعير
.٧٧	حەسەن حەمە ئەمين احمد	١٩٦٠	نێر	مامۆستا	
.٧٨	هيجران حەمە ئەمين احمد	١٩٥٦	نێر	خوێندەوار	
.٧٩	سەرگوڵ احمد مەجيد	١٩٦٢	مێ	نەخوێندەوار	
.٨٠	هيرۆ هيجران حەمە ئەمين	١٩٨٤	مێ	نەخوێندەوار	
.٨١	ئاكۆ هيجران حەمە ئەمين	١٩٨٥	نێر	نەخوێندەوار	
.٨٢	سروە هيجران حەمە ئەمين	١٩٨٧	مێ	نەخوێندەوار	
.٨٣	خاوەر سابير أمين رۆستەم	١٩٦٣	مێ	نەخوێندەوار	
.٨٤	سعيد نوری سمين	١٩٥٧	نێر	نەخوێندەوار	
.٨٥	زينب حەمە امين خسرەو	١٩٦٠	مێ	نەخوێندەوار	
.٨٦	شەماڵ سەعيد نوری	١٩٨١	نێر	نەخوێندەوار	
.٨٧	شنۆ سەعيد نوری	١٩٨٠	مێ	نەخوێندەوار	
.٨٨	خێلان سەعيد نوری	١٩٨٣	مێ	نەخوێندەوار	

.٨٩	شیلان سەعید نوری	١٩٨٤	مێ	نەخوێندەوار	
.٩٠	پۆکان سەعید نوری	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
.٩١	شەونم سەعید نوری	١٩٨٥	مێ	نەخوێندەوار	
.٩٢	شەوبۆ سەعید نوری	١٩٨٥	مێ	نەخوێندەوار	
.٩٣	محمد نوری سمین	١٩٦٤	نێر	خوێندەوار	
.٩٤	اختر بهادین فەرەج	١٩٦٥	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
.٩٥	فەریدە نوری سمین علی	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
.٩٦	خاڵە نوری سمین علی	١٩٨٠	مێ	نەخوێندەوار	
.٩٧	کاڵە نوری سمین علی	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
.٩٨	مەولود علی تۆفیق	١٩٥٦	نێر	خوێندەوار	
.٩٩	عورفی ابراهیم اسماعیل احمد	١٩٥٨	مێ	نەخوێندەوار	
.١٠٠	سۆیلە مولود علی	١٩٨١	مێ	نەخوێندەوار	
.١٠١	لیلی مولود علی	١٩٨٤	مێ	نەخوێندەوار	
.١٠٢	پۆکان مولود علی	١٩٨٥	مێ	نەخوێندەوار	
.١٠٣	خەمبار مولود علی	١٩٨٧	مێ	نەخوێندەوار	
.١٠٤	دیار مولود علی	١٩٨٧	نێر	نەخوێندەوار	
.١٠٥	مینا محمد حسن عارف	١٩٥٤	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
.١٠٦	گۆران عەدنان حەمە امین	١٩٨١	نێر	نەخوێندەوار	
.١٠٧	کاروان عەدنان حەمەأمین أحمد	١٩٨٤	نێر	نەخوێندەوار	
.١٠٨	سۆران عەدنان حەمەأمین أحمد	١٩٨٥	نێر	نەخوێندەوار	
.١٠٩	نەجیبە عەدنان حەمەأمین أحمد	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
.١١٠	حسیبە عەدنان حەمەأمین أحمد	١٩٨٣	مێ	نەخوێندەوار	
.١١١	جەمال محمد خواکەرەم	١٩٦١	نێر	مامۆستا	
.١١٢	مەحبووبە أحمد سعید	١٩٤٧	مێ	نەخوێندەوار	
.١١٣	بەهار رشید عباس	١٩٥٠	مێ	نەخوێندەوار	دوو گیان
.١١٤	نەجمە رشید عباس	١٩٦٢	مێ	نەخوێندەوار	
.١١٥	حسن رشید عباس	١٩٦١	نێر	خوێندەوار	
.١١٦	شرین احمد رشید عباس	١٩٧٣	مێ	خوێندەوار	
.١١٧	گۆران احمد رشید عباس	١٩٨٠	نێر	نەخوێندەوار	
.١١٨	ئەمینە احمد رشید عباس	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
.١١٩	پەرژین احمد رشید عباس	١٩٨٣	مێ	نەخوێندەوار	
.١٢٠	کوێستان احمد رشید عباس	١٩٨٥	مێ	نەخوێندەوار	
.١٢١	بێخاڵ احمد رشید عباس	١٩٨٧	مێ	نەخوێندەوار	
.١٢٢	سنوبر حسن رشید عباس	١٩٨٥	مێ	نەخوێنەوار	
.١٢٣	ئەزمیبە عبدالکریم جوامێر	١٩٦٠	مێ	خوێندەوار	
.١٢٤	سەبریە محمد أمین عبدالله	١٩٢٨	مێ	نەخوێندەوار	
.١٢٥	جمعە مەدحەت غفور	١٩٦٠	نێر	خوێندەوار	
.١٢٦	رۆستەم مەدحەت غفور	١٩٧٢	نێر	خوێندەوار	
.١٢٧	برزۆ مەدحەت غفور	١٩٧٤	نێر	نەخوێندەوار	
.١٢٨	سەروەت مەدحەت غفور	١٩٧٦	نێر	نەخوێندەوار	
.١٢٩	شکریبە مەدحەت غفور	١٩٦١	مێ	نەخوێندەوار	
.١٣٠	حەمدیە سدیق محمود علی	١٩٦٢	مێ	نەخوێندەوار	
.١٣١	بەهیبە علی کاکەمەند	١٩٦٨	مێ	خوێندەوار	دووگیان
.١٣٢	ئاشتی جمعە مەدحەت	١٩٨٤	مێ	نەخوێندەوار	
.١٣٣	شاهۆ جمعە مەدحەت	١٩٨٦	نێر	نەخوێندەوار	

.١٣٤	دەشتی جمعە مەدحەت	١٩٨٨	نێر	نەخوێندەوار	
.١٣٥	محمد هیدایەت دەرویش	١٩٦٢	نێر	خوێندەوار	
.١٣٦	سەبیحە حسێن رۆستەم	١٩٦٦	مێ	خوێندەوار	دووگیان
.١٣٧	شاباڵ محمد هیدایەت	١٩٨٦	نێر	نەخوێندەوار	
.١٣٨	قەیوان محمد هیدایەت	١٩٨٧	نێر	نەخوێندەوار	
.١٣٩	فایق خورشید عبدالقادر	١٩٦٠	نێر	مامۆستا	
.١٤٠	ئالا مجید ابراهیم	١٩٦٣	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
.١٤١	فتاح ابراهیم عبدالقادر	١٩٥٥	نێر	خوێندەوار	
.١٤٢	حسن ابراهیم عبدالقادر	١٩٦٤	نێر	نەخوێندەوار	
.١٤٣	سیوە أحمد حەمە علی	١٩٥٩	مێ	نەخوێندەوار	
.١٤٤	سوارە فەتاح ابراهیم	١٩٨٤	نێر	نەخوێندەوار	
.١٤٥	علی فەتاح ابراهیم	١٩٨٥	نێر	نەخوێندەوار	
.١٤٦	ئیلان فەتاح ابراهیم	١٩٨٨	مێ	نەخوێندەوار	
.١٤٧	ساهرە ابراهیم عبدالقادر	١٩٨٨	مێ	نەخوێندەوار	
.١٤٨	محمد مەجید عبدالقادر	١٩٥٦	نێر	خوێندەوار	
.١٤٩	بۆکان محمد مەجید	١٩٨٨	مێ	نەخوێندەوار	
.١٥٠	سوڵتان محمد جوامێر	١٩٤٠	مێ	نەخوێندەوار	
.١٥١	علی أحمد حسن محمد رسول خانە	١٩٧٣	نێر	خوێندەوار	
.١٥٢	عوسمان أحمد حسن محمد رسول خانە	١٩٧٤	نێر	نەخوێندەوار	
.١٥٣	ابوبکر أحمد حسن محمد رسول خانە	١٩٧٥	نێر	نەخوێندەوار	
.١٥٤	لەمیعە أحمد حسن محمد رسول خانە	١٩٧٢	مێ	خوێندەوار	
.١٥٥	ئازدار أحمد حسن محمد رسول خانە	١٩٨٠	مێ	نەخوێندەوار	
.١٥٦	نیگار أحمد حسن محمد رسول خانە	١٩٨٣	مێ	نەخوێنەوار	
.١٥٧	بورهان حمید حسن خانە	١٩٦٢	نێر	خوێندەوار	
.١٥٨	نەدیبە حمید حسن خانە	١٩٦٤	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
.١٥٩	کامەران حمید حسن خانە	١٩٧٥	نێر	خوێندەوار	
.١٦٠	فەریدە حمید حسن خانە	١٩٧٧	مێ	نەخوێندەوار	
.١٦١	زانا بورهان حمید حسن خانە	١٩٨٥	نێر	نەخوێندەوار	
.١٦٢	زیرەك بورهان حمید حسن خانە	١٩٨٤	نێر	نەخوێندەوار	
.١٦٣	زانیار بورهان حمید حسن خانە	١٩٨٨	نێر	نەخوێندەوار	
.١٦٤	نەشمیل عەزیز محمود	١٩٦٣	مێ	نەخوێندەوار	
.١٦٥	ستار احمد محمد وەیس	١٩٥٦	نێر	خوێندەوار	
.١٦٦	غەریبە کەریم ساڵح قادر	١٩٨٨	مێ	نەخوێندەوار	
.١٦٧	مولود علی عباس	١٩٥٠	نێر	نەخوێندەوار	
.١٦٨	پەیمان مولود علی عباس	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
.١٦٩	نیشتیمان مولود علی عباس	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
.١٧٠	هەڵۆ مولود علی عباس	١٩٨٤	نێر	نەخوێندەوار	
.١٧١	ئاواز کامیل عباس	١٩٦٠	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
.١٧٢	اسماعیل کامیل عباس	١٩٦٠	نێر	خوێندەوار	
.١٧٣	ئاسکە رۆستەم محمد	١٩٦٢	مێ	نەخوێندەوار	
.١٧٤	بەسیمە کامل عباس	١٩٦٤	مێ	نەخوێندەوار	
.١٧٥	نەورۆز کامل عباس	١٩٦٠	مێ	نەخوێندەوار	
.١٧٦	فەخرەدین ساڵح فەرەج	١٩٥١	نێر	نەخوێندەوار	
.١٧٧	سوڵتان حارس فەرەج	١٩٥٧	مێ	نەخوێندەوار	
.١٧٨	ڕێزان فەخرەدین ساڵح	١٩٧٣	مێ	خوێندەوار	

١٧٩.	سەیران فەخرەدین سالح	١٩٧٤	مێ	نەخوێندەوار	
١٨٠.	نیلهام فەخرەدین سالح	١٩٧٦	مێ	نەخوێندەوار	
١٨١.	بورهان فەخرەدین سالح	١٩٧٧	نێر	نەخوێندەوار	
١٨٢.	توانا فەخرەدین سالح	١٩٧٩	نێر	نەخوێندەوار	
١٨٣.	شەیما فەخرەدین سالح	١٩٨١	مێ	نەخوێندەوار	
١٨٤.	لوقمان فەخرەدین سالح	١٩٨٠	نێر	نەخوێندەوار	
١٨٥.	شەهێن فەخرەدین سالح	١٩٨٥	مێ	نەخوێندەوار	
١٨٦.	جیهان فەخرەدین سالح	١٩٨٧	مێ	نەخوێندەوار	
١٨٧.	مینا محمد محمود علی	١٩٣٧	مێ	نەخوێندەوار	
١٨٨.	حەمید صالح فەرەج	١٩٦٠	مێ	نەخوێندەوار	
١٨٩.	نازەنین صالح فەرەج	١٩٧٣	مێ	نەخوێندەوار	
١٩٠.	شەماڵ صالح فەرەج	١٩٧٨	نێر	نەخوێندەوار	
١٩١.	هەلکەوت صالح فەرەج	١٩٨١	نێر	نەخوێندەوار	
١٩٢.	نەوشیروان صالح فەرەج	١٩٨٥	نێر	نەخوێندەوار	
١٩٣.	چنار فەرەج حەمە سالح	١٩٧١	مێ	نەخوێندەوار	
١٩٤.	جەیران حەمید سالح فەرەج	١٩٨٨	مێ	نەخوێندەوار	
١٩٥.	حەسەن سالح فەرەج رەسول	١٩٥٩	نێر	نەخوێندەوار	
١٩٦.	شەعرییە احمد غەریب	١٩٦١	مێ	نەخوێندەوار	
١٩٧.	نەسرین سالح فەرەج رەسول	١٩٦٠	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
١٩٨.	سنگر حەسەن سالح رەسوول	١٩٨٤	نێر	نەخوێندەوار	
١٩٩.	سنوبەر حەسەن سالح	١٩٨٦	مێ	نەخوێندەوار	
٢٠٠.	جبار سالح فەرەج	١٩٥٦	نێر	خوێندەوار	
٢٠١.	عمر سالح فەرەج	١٩٤٩	نێر	خوێندەوار	
٢٠٢.	تەیمور عومەر صالح	١٩٧٥	نێر	خوێندەوار	
٢٠٣.	ئاسۆ عومەر صالح	١٩٨١	نێر	نەخوێندەوار	
٢٠٤.	سەبری عومەر صالح	١٩٧٦	مێ	نەخوێندەوار	
٢٠٥.	قەدری عومەر صالح	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
٢٠٦.	ئاکۆ عومەر صالح	١٩٨٥	نێر	نەخوێندەوار	
٢٠٧.	حلاو حەمید احمد	١٩٦٢	مێ	نەخوێندەوار	
٢٠٨.	وەلی عومەر محمد حسن	١٩٦٧	نێر	خوێندەوار	
٢٠٩.	علی عباس بێجان	١٩٤٥	نێر	نەخوێندەوار	
٢١٠.	حسن أسماعیل عباس	١٩٥٥	نێر	خوێندەوار	
٢١١.	یاسین أسماعیل عباس	١٩٥٧	نێر	نەخوێندەوار	
٢١٢.	حەسەن تۆفیق احمد	١٩٤٢	نێر	خوێندەوار	
٢١٣.	حسێن أبراهیم لفتە	١٩٦٠	نێر	خوێندەوار	
٢١٤.	یاسین وەلی ابراهیم	١٩٦٢	نێر	خوێندەوار	
٢١٥.	شەمسە أحمد مەجید	١٩٦٥	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
٢١٦.	ازهار رۆستەم محمد تۆفیق	١٩٨٧	مێ	نەخوێندەوار	
٢١٧.	بەگزادە محمد محمود	١٩٧٣	مێ	خوێندەوار	
٢١٨.	احمد مجید سلیمان	١٩٧٠	نێر	خوێندەوار	
٢١٩.	ئامینە جبار مجید	١٩٥٨	مێ	نەخوێندەوار	
٢٢٠.	فاتمە فرەج حمە سالح	١٩٧٠	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
٢٢١.	محمد سەمەد احمد	١٩٤١	نێر	خوێندەوار	
٢٢٢.	عوسمان سدیق محمود	١٩٦٠	نێر	خوێندەوار	
٢٢٣.	ئاشتی عوسمان صدیق	١٩٨٦	مێ	نەخوێندەوار	

٢٢٤.	شاخەوان عوسمان صديق	١٩٨٥	نێر	نەخوێندەوار	
٢٢٥.	ژيان عوسمان صديق	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
٢٢٦.	هاوژين عوسمان صديق	١٩٨٢	مێ	نەخوێندەوار	
٢٢٧.	ڤين عوسمان صديق	١٩٨٦	مێ	نەخوێندەوار	
٢٢٨.	داستان عوسمان صديق	١٩٨٧	نێر	نەخوێندەوار	
٢٢٩.	باجەدت سديق محمود	١٩٥١	نێر	خوێندەوار	
٢٣٠.	نەورۆز عەزيز خسرەو	١٩٥٨	مێ	نەخوێندەوار	
٢٣١.	بەناز باجەت سديق	١٩٧٧	مێ	نەخوێندەوار	
٢٣٢.	ميديا باجەت سديق	١٩٨٠	مێ	نەخوێندەوار	
٢٣٣.	سۆران باجەت سديق	١٩٨١	نێر	نەخوێندەوار	
٢٣٤.	محمد باجەت سديق	١٩٨٣	نێر	نەخوێندەوار	
٢٣٥.	خاليد باجەت سديق	١٩٨٥	نێر	نەخوێندەوار	
٢٣٦.	مهابات باجەت سديق	١٩٧٨	مێ	نەخوێندەوار	
٢٣٧.	خەليل سديق محمود	١٩٦١	نێر	نەخوێندەوار	
٢٣٨.	بەدريە عبدالله أمين	١٩٦٥	مێ	خوێندەوار	
٢٣٩.	ستور خليل سديق	١٩٨٦	مێ	نەخوێندەوار	
٢٤٠.	چنور خليل سديق	١٩٨٧	مێ	نەخوێندەوار	
٢٤١.	سەبريە عيسا فتاح	١٩٦٤	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
٢٤٢.	اميرە تەلعەت صديق	١٩٨٧	مێ	نەخوێندەوار	
٢٤٣.	سەميرە تەلعەت سديق	١٩٨٧	مێ	نەخوێندەوار	
٢٤٤.	سەبريە صديق محمود على	١٩٧٠	مێ	خوێندەوار	دووگیان
٢٤٥.	محمد بابا بابا حەمە على	١٩٤٣	نێر	نەخوێندەوار	
٢٤٦.	جمال محمد بابا بابا	١٩٦٩	نێر	خوێندەوار	
٢٤٧.	كمال محمد بابا بابا	١٩٧٢	نێر	خوێندەوار	
٢٤٨.	رۆستەم حەسەن بابا بابا	١٩٦٠	نێر	خوێندەوار	
٢٤٩.	فەخريە تۆفيق أحمد	١٩٥٥	مێ	نەخوێندەوار	
٢٥٠.	ماهيدە تۆفيق أحمد	١٩٧٠	مێ	نەخوێندەوار	دووگیان
٢٥١.	فريدون محمد رشان	١٩٦٢	نێر	خوێندەوار	
٢٥٢.	نەوزاد محمد رەشان	١٩٦٩	نێر	نەخوێندەوار	
٢٥٣.	حسين محمد توفيق	١٩٦٢	نێر	مامۆستا	
٢٥٤.					
٢٥٥.					
٢٥٦.					
٢٥٧.					
٢٥٨.					
٢٥٩.					

ئەم ئامارە وەرگیراوە لە(حەسەن عەلی فەرەج) تاقانەی ئەنفال و ئەندامی دەستەی باڵا لە کۆمەڵەی داکۆکیکردن لە قوربانیانی ئەنفال

پاشکۆی ژمارە(2)

ئەم بەڵگەنامەیە سەبارەت بە ڕاگواستنی ژمارەیەك لە گوندەکانی گەرمیان و گوندی (ئۆمەربل)ە

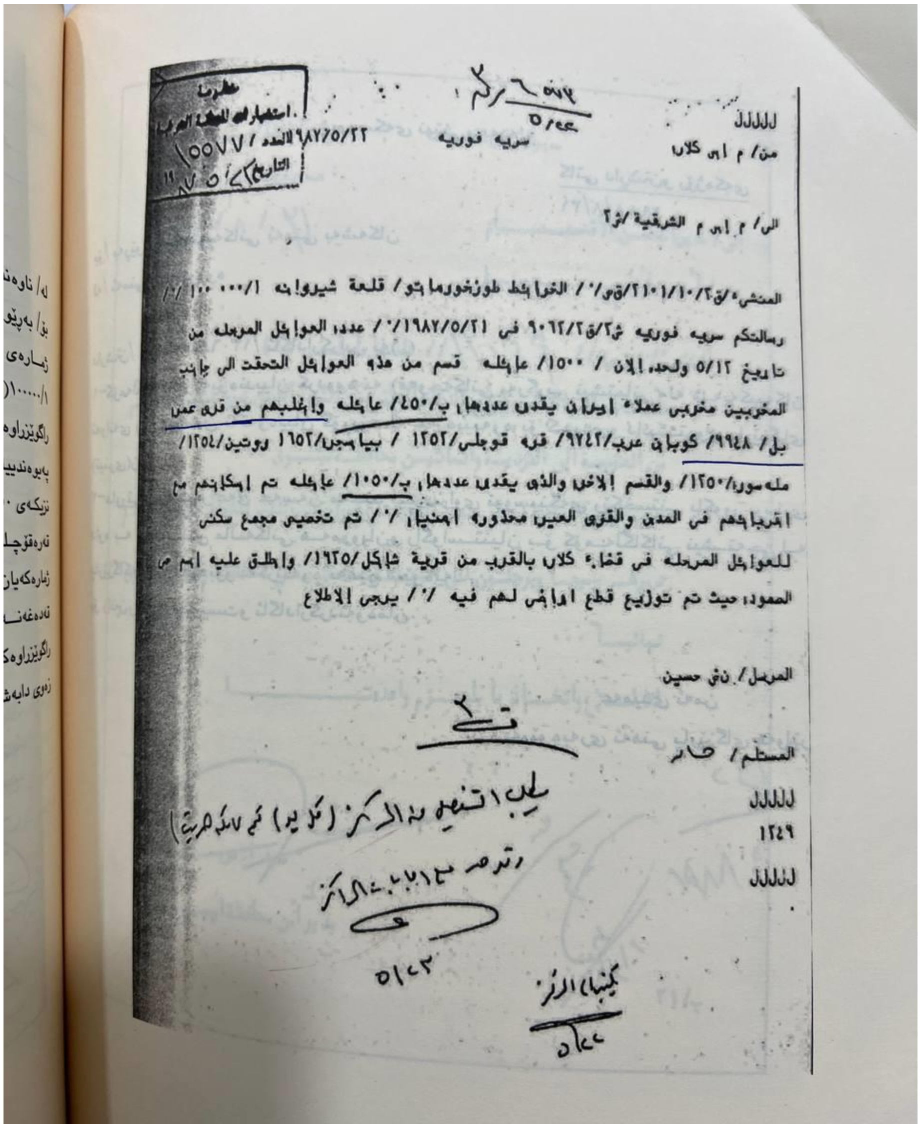
محفوظة
استخبارات المنطقة الشرقية
العدد / ١٥٥٧٧ / ١٩٨٧/٥/٢٢
التاريخ

ل ل ل ل ل
سريه فوريه
من/ م ا س كلار

الى/ م ا س م الشرقية / ش٢

المنشىء/ق٢/١٠/١٠١/٢١/ق س/٠/ / الخرائط طوزخورماتو/ قلعة شيروانه ١/ ١٠٠٠٠٠/ / رسالتكم سريه فوريه ش٢/ق٢/٩٠٦٢ في ١٩٨٧/٥/٢١/٠/ / عدد العوائل المرحله من تاريخ ٥/١٢ ولحد الان / ١٥٠٠/ عائله قسم من هذه العوائل التحقت الى جانب المخربين مخربي عملاء ايران يقدر عددها ب/٤٥٠/ عائله واغلبهم من قرى عمر بل/ ٩٩٤٨/ كوبان عرب/٩٧٤٢/ قره قوجلي/١٢٥٢ / بيا سجن/١٦٥٢ ووتين/١٢٥٤/ مله سورا/١٢٥٠/ والقسم الاخر والذي يقدر عددها ب/١٠٥٠/ عائله تم اسكانهم مع اقربائهم في المدن والقرى الغير محذوره امنيا /٠/ تم تخصيص مجمع سكني للعوائل المرحله في قضاء كلار بالقرب من قرية شاكل/١٩٢٥/ واطلق عليه اسم ص الصمود حيث تم توزيع قطع اراضي لهم فيه /٠/ يرجى الاطلاع

المرسل/ نقي حسين

المستلم/ صابر

ل ل ل ل ل
١٢٤٩
ل ل ل ل ل

پاشکۆی ژمارە(3)

داواکاری دانشتوانی گوندی (ئۆمەربل) لە ڕۆژنامەی(خەبات) ژمارە(418) لە30ی1ی1961

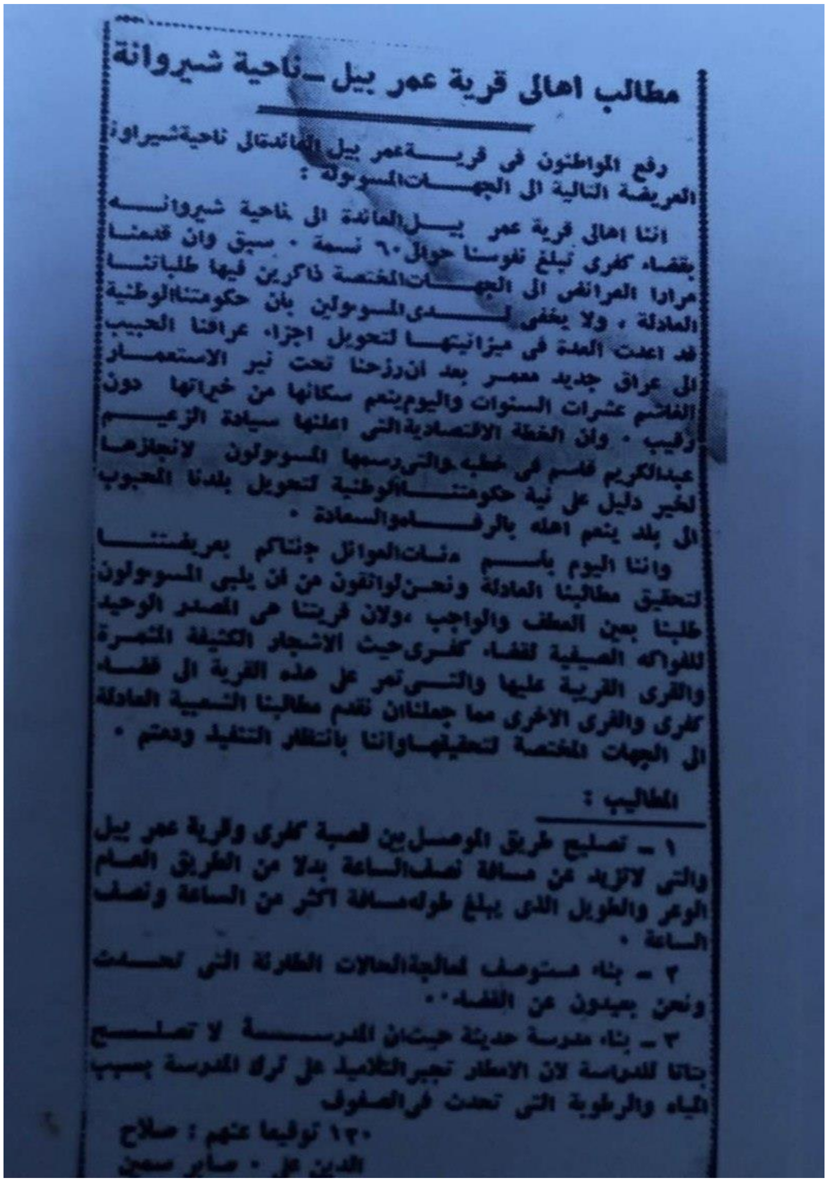

مطالب اهالي قرية عمر بيل ـ ناحية شيروانة

رفع المواطنون في قرية عمر بيل العائدة الى ناحية شيروانة العريضة التالية الى الجهات المسؤولة :

اننا اهالي قرية عمر بيل العائدة الى ناحية شيروانه بقضاء كفري تبلغ نفوسنا حوالى ٦٠ نسمة . سبق وان قدمنا مرارا العرائض الى الجهات المختصة ذاكرين فيها طلباتنا العادلة . ولا يخفى لدى المسؤولين بان حكومتنا الوطنية قد اعدت العدة في ميزانيتها لتحويل اجزاء عراقنا الحبيب الى عراق جديد معمر بعد ان رزحنا تحت نير الاستعمار الغاشم عشرات السنوات واليوم ينعم سكانها من خيراتها دون رقيب . وان الخطة الاقتصادية التى اعلنها سيادة الزعيم عبدالكريم قاسم في خطبه والتي رسمها المسؤولون لانجازها لخير دليل على نية حكومتنا الوطنية لتحويل بلدنا المحبوب الى بلد ينعم اهله بالرفاه والسعادة .

واننا اليوم باسم مئات العوائل جئناكم بعريضتنا لتحقيق مطالبنا العادلة ونحن لواثقون من ان يلبي المسؤولون طلبنا بعين العطف والواجب .ولان قريتنا هي المصدر الوحيد للفواكه الصيفية لقضاء كفري حيث الاشجار الكثيفة المثمرة والقرى القريبة عليها والتي تمر على هذه القرية الى قضاء كفري والقرى الاخرى مما جعلنا ان نقدم مطالبنا التمية العادلة الى الجهات المختصة لتحقيقها وانا بانتظار التنفيذ ودمتم .

المطاليب :

١ ـ تصليح طريق الموصل بين قصبة كفرى وقرية عمر بيل والتي لاتزيد عن مسافة نصف الساعة بدلا من الطريق العام الوعر والطويل الذى يبلغ طوله مسافة اكثر من الساعة ونصف الساعة .

٢ ـ بناء مستوصف لمعالجة الحالات الطارئة التى تحدث ونحن بعيدون عن القضاء .

٣ ـ بناء مدرسة حديثة حيث ان المدرسة لا تصلح بتاتا للدراسة لان الامطار تجبر التلاميذ على ترك المدرسة بسبب المياه والرطوبة التى تحدث في الصفوف

١٢٠ توقيعا عنهم : صلاح الدين علي . صابر سعين

باشکۆی ژمارە(4)

ئەم بەڵگەنامەیە باس لە جوڵەی دو لە پێشمەرگەکانی گوندی(ئۆمەربل) دەکات

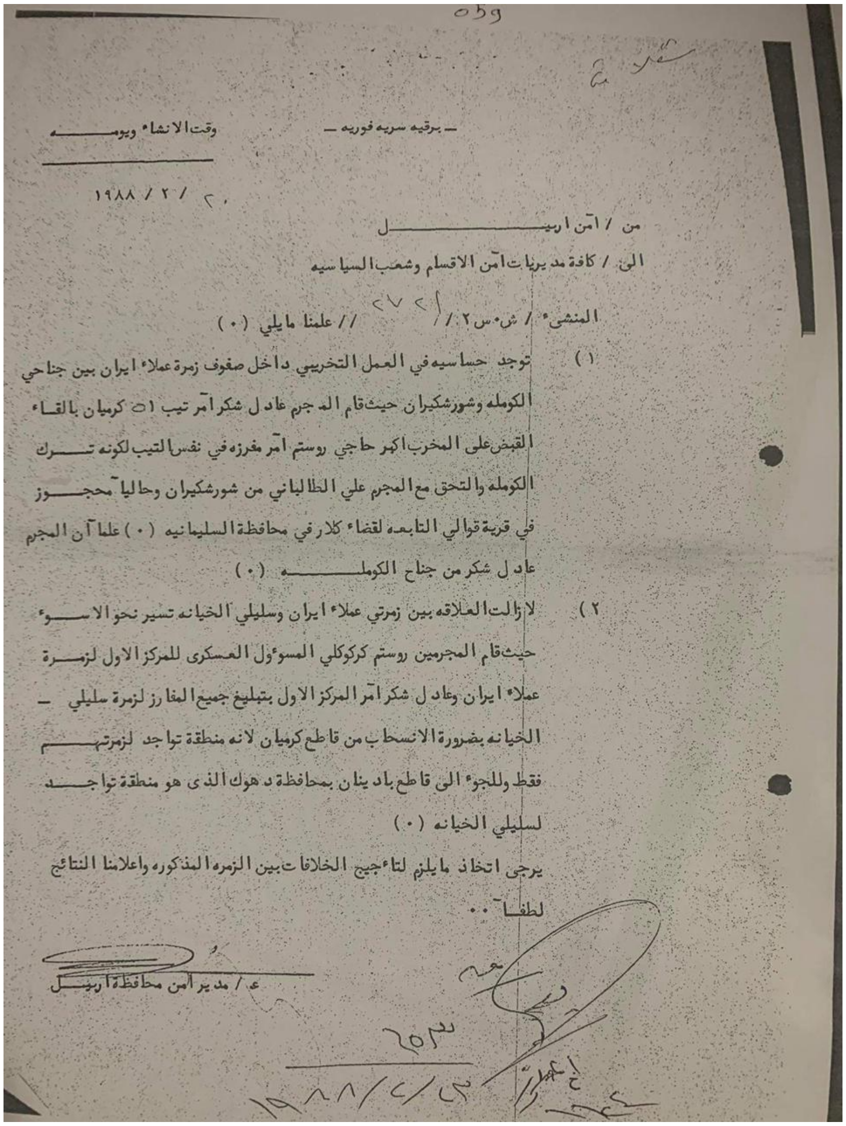

برقيه سريه فوريه — وقت الانشاء ويومه

٢٠ / ٢ / ١٩٨٨

من / أمن اربيل

الى / كافة مديريات أمن الاقسام وشعب السياسيه

المنشئ / ش٠س٢ / / ٢٧٠٧ // علمنا مايلي (٠)

١) توجد حساسيه في العمل التخريبي داخل صفوف زمرة عملاء ايران بين جناحي الكومله وشورشكيران حيث قام المجرم عادل شكر آمر تيب ٥١ كرميان بالقاء القبض على المخرب اكبر حاجي روستم آمر مفرزه في نفس التيب لكونه ترك الكومله والتحق مع المجرم علي الطالباني من شورشكيران وحاليا محجوز في قرية قوالي التابعه لقضاء كلار في محافظة السليمانيه (٠) علما آن المجرم عادل شكر من جناح الكومله (٠)

٢) لازالت العلاقه بين زمرتي عملاء ايران وسليلي الخيانه تسير نحو الاسوء حيث قام المجرمين روستم كركوكلي المسؤول العسكري للمركز الاول لزمرة عملاء ايران وعادل شكر آمر المركز الاول بتبليغ جميع المفارز لزمرة سليلي الخيانه بضرورة الانسحاب من قاطع كرميان لانه منطقة تواجد لزمرتهم فقط وللجوء الى قاطع بادينان بمحافظة دهوك الذى هو منطقة تواجد لسليلي الخيانه (٠)

يرجى اتخاذ مايلزم لتاجيج الخلافات بين الزمره المذكوره واعلامنا النتائج لطفا ..

ع / مدير امن محافظة اربيل

پاشکۆی ژمارە(5)

ئەم بەڵگەنامەیە باس یەکێك لە پێشمەرگە پارتیزانەکانی گوندی (ئۆمەربل) دەکات

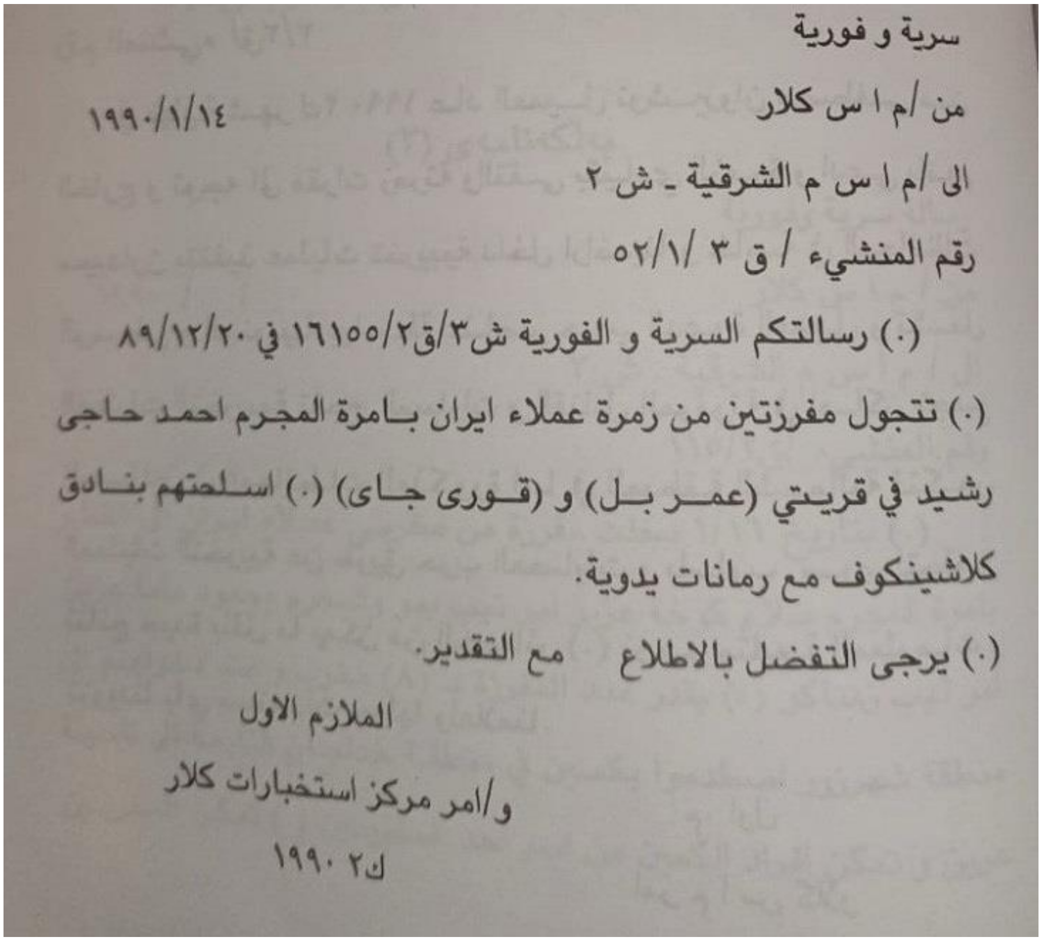

سرية و فورية

من /م ا س كلار ١٩٩٠/١/١٤

الى /م ا س م الشرقية ـ ش ٢

رقم المنشيء / ق ٣ /٥٢/١/

(.) رسالتكم السرية و الفورية ش٣/ق٢/١٦١٥٥ في ٨٩/١٢/٢٠

(.) تتجول مفرزتين من زمرة عملاء ايران بـامرة المجرم احمد حـاجي رشـيد في قريـتي (عمــر بــل) و (قــورى جــاى) (.) اسـلحتهم بنــادق كلاشينكوف مع رمانات يدوية.

(.) يرجى التفضل بالاطلاع مع التقدير.

الملازم الاول

و/امر مركز استخبارات كلار

ك٢ ١٩٩٠